KIPAR NAPOTNIK

izpostavljeni pogledi

STUDIJA: PERES: PO: NARAVI: LIST: 8
C: KR: UMETNO: OBRTNA: STROKOVNA
SOLA: V: LJUBLJANI: II: PR: TEC: 25: I
L: 1964: JANEZ: NAPOTNIK:

Napravil sem doslej precej portretov v mavcu, kamnu in lesu, kipov in plaket. Vendar portretiranje ni po mojem okusu. Jaz cenim bolj svobodno kompozicijo, če le mogoče po živem modelu, vendar tako, da nisem v ničemer vezan in omejen. Ljubim lepoto človeškega telesa, njegovo harmonično ravnovesje, plemenite linije, zadržano silo in spečo strast. Nadvse rad upodabljam telesa v gibanju, v ekstazi utripajočega mesa. Zato mi je tako drago vse, kar živi in se giblje. Zato opazujem človeka pri hoji, pri delu na polju, v trenotku ganotja in vshičenja, gledam žitje in kretanje živali, motrim let ptic in šumenje dreves. V vseh vidim eno n isto véliko gibalno silo, praizvor vsega: **življensko radost.**

Ivan Napotnik, 1926

Napotnik

Da bi predvsem s to **življenjsko radostjo**
tudi uživali ob Napotnikovih mojstrovinah.

Občina Šoštanj

Vila MAYER Šoštanj

2018
Napotnikovo leto
v občini Šoštanj
akademski kipar
Ivan Napotnik, 1888–1960
130. obletnica rojstva

izpostavljeni pogledi

Tole NIKAKOR ni še ena monografija o kiparju. Tudi NIKAKOR ni razstavni katalog. Bolj je podobno fitnesu – pa ne za razmigovanje bicepsev, ampak za trening oči in možganov. Vadimo torej gledanje in premišljevanje o tem, kar vidimo. In to NIKAKOR ni zelo naporno, lahko pa je zelo zabavno: sploh, če uzreš nekaj, kar ni opazno na prvi pogled.
Knjiga je nastala tudi iz izkušenj večletnega vodenja po stalni zbirki Napotnikovih kipov v Vili Mayer: iz vprašanj in opažanj obiskovalcev (otrok, odraslih), ki so med drugim odkrili tudi »nenavadnost« Starke z ribo.
Izpostavljeni pogledi nam pomagajo pri srečevanju z likovnimi deli: pri njihovem doživljanju, razumevanju in opisovanju.

Gremo torej gledat in se pogovarjat o tem, kar vidimo!

Publikacija je zasnovana kot poglavja iz umetnostne zgodovine, aplicirana na posamezna dela iz stalne zbirke kiparja Ivana Napotnika v Vili Mayer v Šoštanju in na njegova javno dostopna dela na območju šoštanjske občine. Poudarek je tudi na:
- pričevanjih o kiparju, ki nam omogočijo pokukati v njegov atelje;
- dokumentih, ki odkrivajo kiparjev postopek snovanja;
- kiparjevi zapuščini v fizičnem in duhovnem prostoru.

Avtorstvo fotografij, viri in literatura so navedeni na koncu publikacije.

	TEMATIKA	NASLOV	OBRAVNAVANA SKULPTURA	STRAN
	UVOD	Izpostavljeni pogledi		5
	BIOGRAFIJA	Otroštvo v Zavodnjah		8
		Učna leta	Putto	10
		Akademija	Franz Liszt	12
		Kmet in kipar		14
primeri **formalne** analize	TEHNIKA	Dodati / odvzeti?		16
		Od skice do kipa	Mačka	18
	TEHNIKA, KOMPOZICIJA	Kraljevo naročilo	Glasba	20
		Junaki	Junaki	24
	TEHNIKA, MATERIAL	Za vsak kip drevo raste		26
		Končne obdelave		28
	FORMAT	Osmerokotnik, krog, kvadrat, kontura ...		30
	SIGNATURA, DATACIJA	NJ 19XX	Ivan Cankar	32
	MALA PLASTIKA	Mala plastika	Deček z rožo, Deklica ...	34
	JAVNA PLASTIKA	Stavbna plastika	Poljedelstvo, Vinogradništvo	36
		Spominska obeležja	Kajuh, Brata Mravljak	38
primeri **vsebinske** analize	GESTIKA	Materin portret?	Marija Kraljica angelov	40
	MIMIKA	Jezna!	Jezna	42
	KRETNJE	Kaj izraža?	Medicina, Plesalka, Hrepenenje ...	44
	IKONOGRAFIJA	Naravno dvobarven?	Zavodenjska Venera I	46
		Čokolada?	Mladi favn	48
		Riba? Resno?	Starka z ribo	50
		Batman?	Ikarus I	52
		Fontana v lesu?	Nimfa	54
		Kdo koga drži?	Ganimed I	56
		Kdo je Netka?	Prešeren in Netka	58
	ŠOŠTANJSKA ZGODBA	Napotnikova konja?	Konja	60
	UMETNIKOVE SLEDI	Pomembne razstave		62
		Stalna kiparska zbirka v Vili Mayer		64
		Poimenovano po Napotniku		66
		Upodobitve Napotnika		67
		Poslednji obraz		68
		Vstop v atelje		70
		Osebni predmeti		72
		Priznanja		74
		Miti o Napotniku		76
	OSVETLITEV	En kip ali štirje?	Lastni portret	78
	PROVENIENCA	Lastniki, zbirke		80
	OBISK V GALERIJI	Samostojno branje		81
		Poustvaritev umetnin		82
		Predelava skulptur	Milka Rihtarič	83
	REFERENCE	Reference		96

Napotnikova **oče Janez**, priženjen k Zdovcem z bližnje Hribernikove kmetije, in **mati Helena**. Kiparjevi zgodnji risbi.

Ivan Smolnikar, Napotnikov učitelj v zavodenjski šoli, je prepoznal dečkovo nadarjenost in prepričal starše, da so ga dali v uk.

Sv. Izidor in Helena, kipa iz Zdovčeve kapelice, ki ju je pred očmi fantiča Ivana Napotnika izrezbaril potujoči podobar Štefan Jager iz Kalobja, ki je po celjski okolici poslikaval kapelice in izdelal tudi kakšen kip. Napotnik je menil, da je bil nadarjen človek, in »če bi Jagra ne bilo, bi tudi mene ne bilo«.

Krstna knjiga: leto 1888, december, rojen dvanajstega ob 9. uri dopoldne. Krščen isti dan ob drugi uri popoldne. Kraj rojstva: Zavodnje. Hišna številka: 6. Ime krščenca: Ioannes. Ime, priimek in stan očeta: Johann Napotnik, po domače Zdovc, kmet. Ime in dekliški priimek matere: Helena, rojena Araus. Ime in stan botrov: Lovro Napotnik, Marija, njegova zakonska žena, kmeta v Zavodnjah. Prisotna babica: Gertrud Brgles. Podpis duhovnika, ki je krstil: Franc Rojko, kurat.

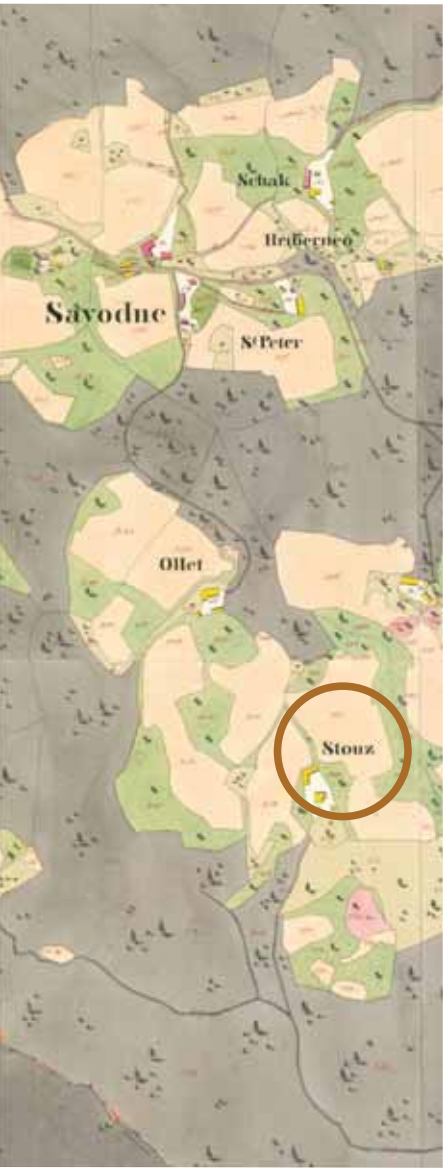

otroštvo v Zavodnjah

Obdan in zaznamovan z lesom

Napotnik se je rodil na Zdovčevi domačiji v Zavodnjah nad Šoštanjem. Kot otrok je na paši iz gline gnetel figurice in jih rezljal iz mehke lipovine ter borove skorje. Opazoval je potujočega podobarja, ki je na kmetiji za domačo kapelo po očetovem naročilu izrezbaril devet svetniških figur. Prvi »umetniški« honorar – sedem krajcarjev avstrijske veljave – si je Napotnik prislužil z razpelom. Odkupila ga je bajtarica iz soseščine: »Če narediš bogca, ti ga pozlatim.« Kipar se je kasneje spominjal, da je bila s kipcem zadovoljna, pozlatila pa ga vendarle ni ...

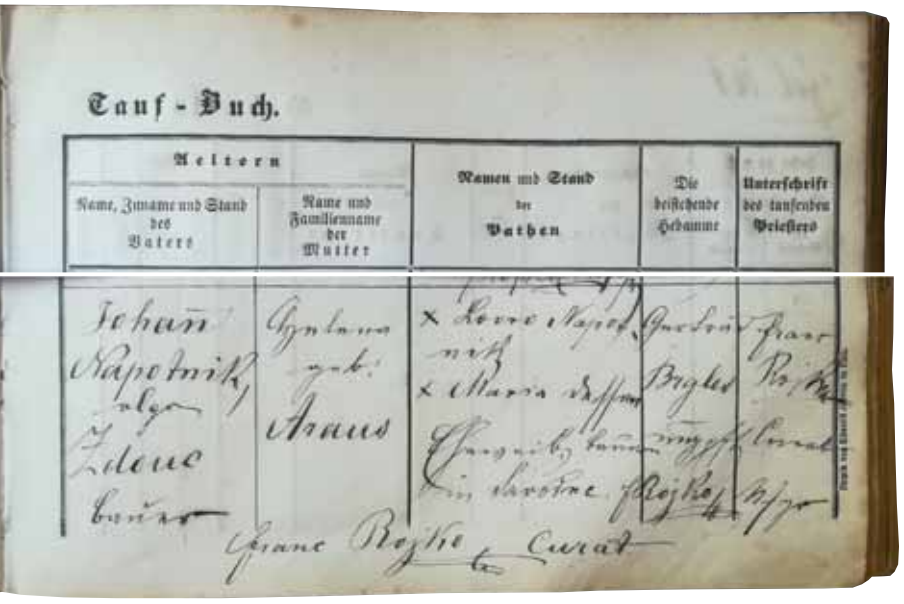
Tauf-Buch.

Aeltern		Namen und Stand der Pathen	Die beistehende Hebamme	Unterschrift des taufenden Priesters
Name, Zuname und Stand des Vaters	Name und Familienname der Mutter			

Zdovčeva domačija v Zavodnjah sredi preteklega stoletja. Domačini so včasih lepo rastočemu, mlademu gozdu rekli závod.

Kipar **Alojzij Repič,** Napotnikov profesor kiparskih predmetov v Ljubljani

Putto: majhen, zavaljen gol otrok s krili ali brez njih. Pojavijo se v antiki, obudi jih zgodnja renesansa, epidemija v baroku in rokokoju. **Putto:** italijanski moški samostalnik; množina: putti. V zgodnji moderni italijanščini je beseda pomenila otroka, danes v rabi le v likovni umetnosti. Ženski samostalnik putta = dekle / devica, izpeljanka puttana = vlačuga. V portugalščini: puto = slabšalno fant (mulec). V španščini: puto = slabšalno prostitut.

Putto,
1905,
lipov les,
izdelan
po modelu

- Kip je mladi Napotnik izdelal še na umetnoobrtni šoli v Ljubljani. Je eno njegovih zgodnejših del, na katerega je bil – kot pravi sam – tačas sila ponosen. Bil mu je ljub spomin na težka, a lepa leta njegovega učenja in ga je ves čas hranil. Danes je kip v Vili Mayer.
- Izdelan je iz lipovine in politiran, da daje vtis plemenitejšega lesa.
- Model za kip je bil odlitek dela dunajskega baročnega kiparja Raphaela Donnerja.

Ivan Napotnik
leta 1907 na Dunaju

učna leta

Napotnik je bil zadnji od štirih otrok, edini sin. Nasledil naj bi kmetijo, a je oče prisluhnil dečkovemu zanimanju in talentu ter ga poslal na šolanje. V letih 1903 do 1906 se je šolal na umetnoobrtni strokovni šoli v Ljubljani. V letih od 1906 do 1908 se je v kiparski delavnici F. Zeleznyja na Dunaju izpopolnjeval v obdelavi različnega gradiva, zlasti lesa. Takrat je ozavestil prirojeno nagnjenje do lesene plastike, ki se ji je kasneje kot zrel umetnik popolnoma posvetil.

Kipar **Franz Zelezny,**
pri katerem je Napotnik
delal na Dunaju.

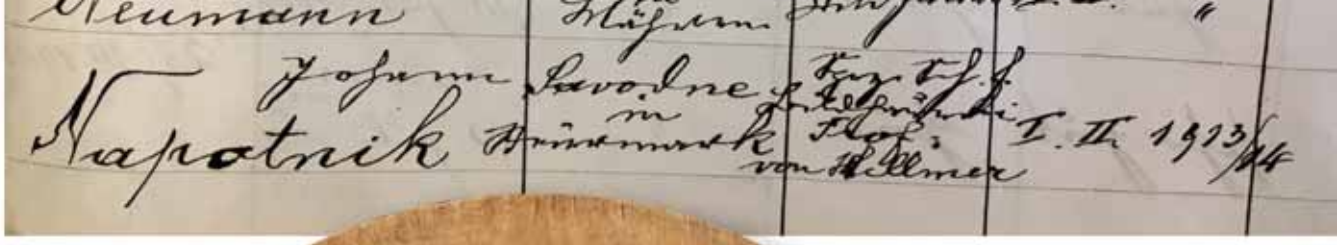

Franz Liszt,
1915,
hruškov les

Napotnikov profesor
vitez Hellmer v ateljeju

Napotnikovo spričevalo Akademije upodabljajočih umetnosti na Dunaju (izrez)

»Zmodeliral je več manjših del in s tem pokazal resnično dober napredek.«
Bitterlich, 1913

»V tem času se je odlikoval s posebno vnetim študijem in s svojim zadnjim velikim delom dosegel lep uspeh. Gospod Napotnik je zelo spreten v obdelavi lesa in marmorja.«
Vitez Hellmer, 1914

akademija

Leta 1908 je bil Napotnik med 84 prijavljenimi kandidati eden od osmih sprejetih na Splošno kiparsko šolo Akademije upodabljajočih umetnosti na Dunaju. V tem letu je kiparstvo na dunajski akademiji študiralo skupaj 34 študentov. V prvem letu študija je Napotnik imel status gostujočega študenta in plačal šolnino, kasneje pa je kot redni študent vsakič zaprosil za oprostitev plačila šolnine. Leta 1912 je končal splošni del študija; po osmih semestrih je pridobil naziv akademskega kiparja. Pridobitev dvojne študentske podpore mu je omogočila, da je leta 1915 končal še triletno specialko.

Znameniti dunajski modernistični arhitekt **Adolf Loos** je kupil dva zgodnja Napotnikova kipa in ga spodbudil, naj vztraja v kiparstvu.

Kiparji **Josef Müllner, Edmund vitez Hellmer** in **Hans Bitterlich,** Napotnikovi profesorji na Dunaju

V Zavodnjah je kipar ustvarjal v kašči ob domači hiši. V njej sta bila dva skromna prostora. Na visoko podstrešje se je prišlo po lestvi na zunanji strani hišice. Tu je kipar hranil svoja dokončana dela, v sobi, ki jo je skrbno zaklepal. Soba je bila oblepljena s časopisnim papirjem, ki naj bi zaščitil lesene kipce pred črvi. Pod napuščem pa je imel pripravljena debla in klade raznovrstnega lesa za obdelovanje. Ta kašča je bila dolga leta kiparjev atelje, dom in shramba številnih osnutkov v glini in mavcu ter njegovih lesenih skulptur. /.../ Glino je imel spravljeno v pritličju, v zaboju, zbitem iz desk. Da jo je pregnetel, jo je teptal z nogami. /.../ Kadar je ustvarjal, je želel mir in tišino. Znal je biti strašansko besen, če je kdo zmotil njegovo ustvarjalno delo. /.../ Njegov delavnik se je začel ob 7.30, ker mu je pri delu ustrezala jutranja svetloba.

Povzeto po: Podvinšek, Grudnik, 2004, str. 9, 10, 12

Napotnik v domači hiši na Tičnici v Šoštanju

Kipar **János Horvay,** pri katerem je Napotnik delal v Budimpešti.

kmet in kipar

Med Napotnikovim študijem se je začela prva svetovna vojna. Bil je vpoklican in ranjen na fronti. Po vojni je iskal delo v tujini in doma, kandidiral je za mesta profesorjev in sodeloval na natečajih za javne plastike. Neuspešno. Vrnil se je v samotne Zavodnje, kmetoval in kiparil. Okolica ga ni razumela. Pred drugo svetovno vojno si je kupil majhno hišo v Šoštanju in se po poroki z Elo Goršek naselil v njej. Ker za atelje doma ni bilo prostora, si ga je uredil v bližnji gospodarski stavbi pri Šumrovih. Njegovo 70-letnico so počastili z razstavama v Šoštanju in Ljubljani ter državnimi in občinskimi odlikovanji. Umrl je 19. 6. 1960, pokopan je bil na šoštanjskem pokopališču pri nekdanji župnijski cerkvi sv. Mihaela in kasneje prekopan v Podkraj pri Velenju.

Spominska plošča Napotniku na domači hiši v Zavodnjah, nameščena leta 1974

Po kiparjevi smrti so si za prepoznavnost Napotnikove ustvarjalnosti med prvimi prizadevali vdova Ela Napotnik (kiparjeva zapuščina), Viktor Kojc (Napotnikova galerija v Šoštanju) in Jože Svetina (Mala Napotnikova kiparska kolonija v Zavodnjah, umestitev Napotnika v šolski kurikulum, spominski plošči na kiparjevi rojstni hiši in nekdanji zavodenjski šoli).

Kipar Napotnik ustvarja oblo plastiko: ogleduje jo od vseh strani in odvzema odvečne dele. Že Michelangelo je rekel, da je kip že bil v kladi tvariva, on je le odvzel, kar je bilo odveč.

Dleto znamke Peugeot, označeno z levom na puščici

bat

dodati / odvzeti?

Napotnik je bil »klasični« kipar: oblikoval je bodisi z dodajanjem (glina) ali odvzemanjem tvariva (les, kamen). Ni ustvarjal danes modnih prostorskih instalacij.

Ohranjenega je še nekaj kiparjevega orodja: dleta in modelirke za kiparjenje z glino, ki si jih je Napotnik izdelal sam.

dleta za rezbarjenje v les

dleta za obdelavo kamna

modelirke za glino

Če vidim lepo drevesno deblo, vem, da se v njem skriva čudovit lik »Plesalke« ali »Venere«, morda »Madone« ali »Eve«. Tako so nastala vsa moja dela.

Osnutek za mačko v pušpanu
velja za najmanjši Napotnikov kip.

V sledovih širokih potez dleta, globokih udrtinah, temnih ploskvah in ostrih robovih je dr. Dobida prepoznaval vpliv Napotnikovega učitelja Zeleznyja. Napotnik je o tem načinu dela rekel, da je kip naglo »obtesal« v nekaj urah. Kip daje vtis nemirne, prepričljive skice. Je dokončan ali bi ga mojster še vzel v roko? Veliki slovenski umetnostni zgodovinar dr. France Stelè je Eli Napotnik rekel: »Jaz imam rad tisto, kar je Napotnik šele pričel delati.« Non finito?

Mačka (Mačka na leseni krogli), 1920, orehov les

od skice do kipa

Zorenje ideje

Kipar razmišlja z risbo: ideja je ujeta na papir s skopimi potezami v bežni krokí: kipar tehta položaj živali, tehta geometrijsko obliko podstavka, njegovo višino. Dejanskega rezultata – lesene skulpture – ni na nobeni od teh skic: miselni proces se je nadaljeval, ideje s teh poznanih skic so se združile v novo celoto. Prepoznamo pa na skicah ločene sestavne dele skulpture: nizek pravokoten podstavek in kroglo, mačko z usločenim hrbtom. Lahko tudi zaključimo, da v kipu ni upodobljen motiv, ki ga je kipar zares videl, ampak njegova zamisel: sestavljena, izbrušena, domišljena oblika – likovna kompozicija.

Skice za mačko

Glasba,
1932,
odlitek
osnutka
v bron

Odlitek glinenega osnutka okrasnega nastavka za drog, višina 41,5 cm, kar je polovica velikosti končnega izdelka.

Pozlačena lesena skulptura – končni izdelek, 84 cm višine

Aleksander I. Karađorđević, kralj Jugoslavije

kraljevo naročilo

Leta 1932 je kralj Aleksander I. naročil drog z lento ob 60-letnici Glasbene matice v Ljubljani. Napotnik je dobil naročilo, da izdela okrasni nastavek za vrh droga. V Vili Mayer je ohranjen bronast odlitek enega od osnutkov, ki jih je kipar izdelal v glini, da je lahko odboru v Ljubljani predstavil svojo zamisel. Osnutek je pohvalil sam arhitekt Plečnik – in kipar je po njem izrezbaril spiralno skulpturo v lesu, ki je bila potem še pozlačena. Na pobudo ministra za prosveto je kralj kiparju podelil državno odlikovanje (gl. str. 73).

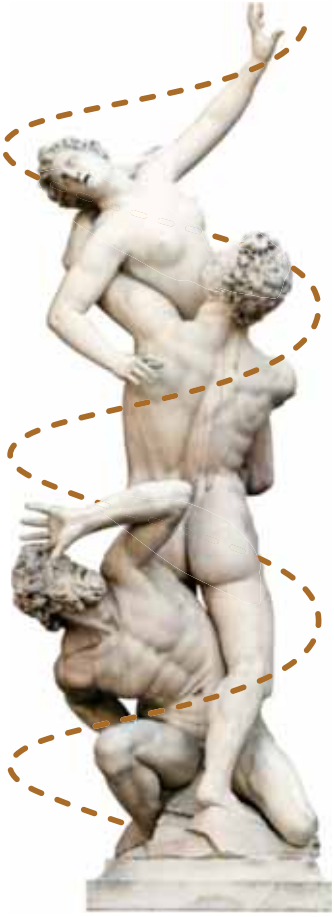

Skulptura ima nenavadno kompozicijo: več teles se spiralasto vije navzgor. Tovrstna kompozicija se imenuje »figura serpentinata« (vijačasta figura) – značilna je bila za obdobje manierizma. Umetniki z njo stopnjujejo dinamičnost, ustvarjajo vtis gibanja in ujetega trenutka. Primer zgoraj: Giambologna: Ugrabitev Sabink, 1583, Firence

Slavnost ob 60-letnici Glasbene matice. Na sprevodu pred društveno stavbo na Vegovi ulici v Ljubljani (maja 1932) so nosili drog z lentami in Napotnikovo skulpturo.

Podrobnosti o izdelavi Glasbe izvemo iz opisa dr. Mikuža in kiparjevega pisma:

»V letu 1932 je kiparju padlo naročilo za izdelavo vrha zastave Glasbene Matice v Ljubljani, katero je naročil sam kralj Aleksander I. To je bilo lepo naročilo, ki pa bi se najbrže klavrno končalo, če ne bi »obotavljač« iz Zavodenj prišel v roke bistremu in energičnemu tajniku Matice – Karlu Mahkoti! Ta ni dal kiparju niti trenutka oddiha. Od 26. 3. do 27. 9., ko je prišel za Napotnika honorar iz Beograda, je vodil s kiparjem neusmiljeno bitko: Mahkota v Šoštanj, Napotnik v Ljubljano, pa sestanek z odborom in Plečnikom, pa popravljanje osnutka štev. II, Plečnikova pohvala – itd.«
Mikuž, 1984, str. 60

Ljubljana, dne 12. III. 32
»Glasbena Matica«
Blg. [blagorodni] g. Mahkota!
Bil sem danes v Ljubljani, namreč sem osnutka osebno prinesel. Dva plastična modela (gornji del) in ena risba obeh osnutkov. Bil bi prinesel že pred dvema dnevoma, pa sem moral odložiti radi obilice snega, ki ga je pri nas 80 cm. Tako sem z naporom le danes tukaj, žal pa g. Mahkota ni bilo v pisarni in sem izročil zabojček in risbo kar vratarju ali slugi kakor ga že imenujete. Prosim pa g. Mahkota, da bi zalepili, ako se je kaj odrobilo. Napravil sem po vrstnem redu od spodnje strani v skupinah I tragiko, veselje, ljubezen in na konici alegorično figuro muzike. Zgornji del je zamišljen mehek les topol, lipa ali vrba, pozlačen, in palica iz slivovega lesa, politirana. Spodnja konica iz bakrene kovine. Vse je izvršeno v merilu 1:4, ¼ naravne velikosti. Detajle teles, izpolnjene z draperijo, napravim v originalnem modelu za osnutek, ako ni namenjen izvršbi druge osebe, zadostuje razdelitev (mas) skupin in vrst. Upam, da Glasbena Matica in tudi g. Mahkota zaupate v moje delo. Saj veste, da ne dam površnega dela iz rok, v tem primeru pa sem prepričan, da bodete zadovoljni Vi, g. Mahkota, kakor tudi »Glasbena Matica«. Eventualne spremembe mi najavite. Dobro pa je, da posamezne skupine lahko spremenim, ako bi smatrali za lepše.
Prosim ponovno skorajšnjega odgovora, to pa radi tega, da si priskrbim primeren suh les, kakor tudi radi pičlega časa. Upam, da mi bodete naklonjeni, saj ste me pozvali, in uvideli bodete, da sem imel s stvarjo precej posla. Pa tudi se hočem v slučaju uspeha primerno priliki revangirati.
Z odličnim spoštovanjem in pozdravom, vdani kipar Napotnik
Zavodnje 6., p. [pošta] Šoštanj

Proračun za palico zastave »Glasbene Matice« v Ljubljani
Gornji del, izdelan in s pristnim zlatom pozlačen
Spodnji del iz slivovega lesa, politiran in bakrena konica na spodnjem delu kakor v priloženih načrtih
I osnova 10500 din
II -II- 10000 din
Plačljivo pri izročbi
12. / III. 32 Ljublj. [ana]
Napotnik

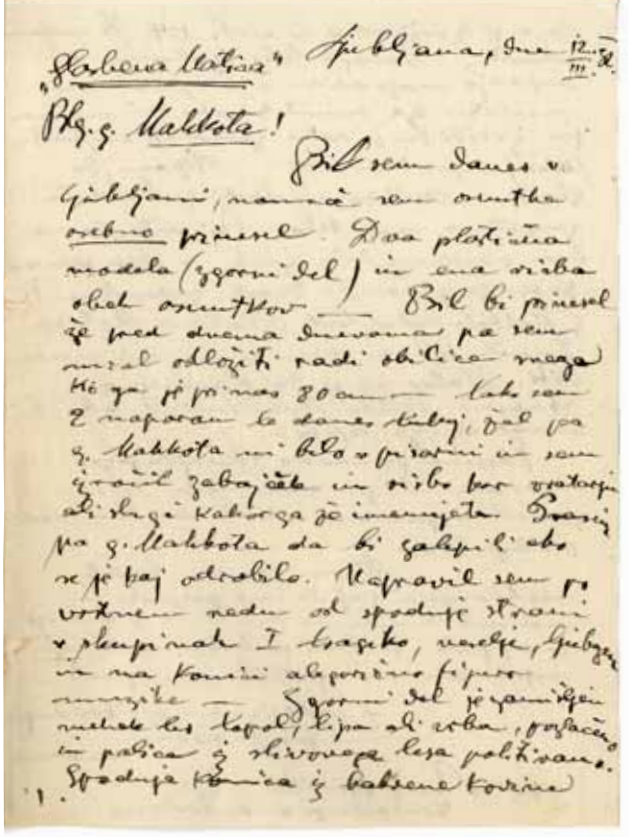

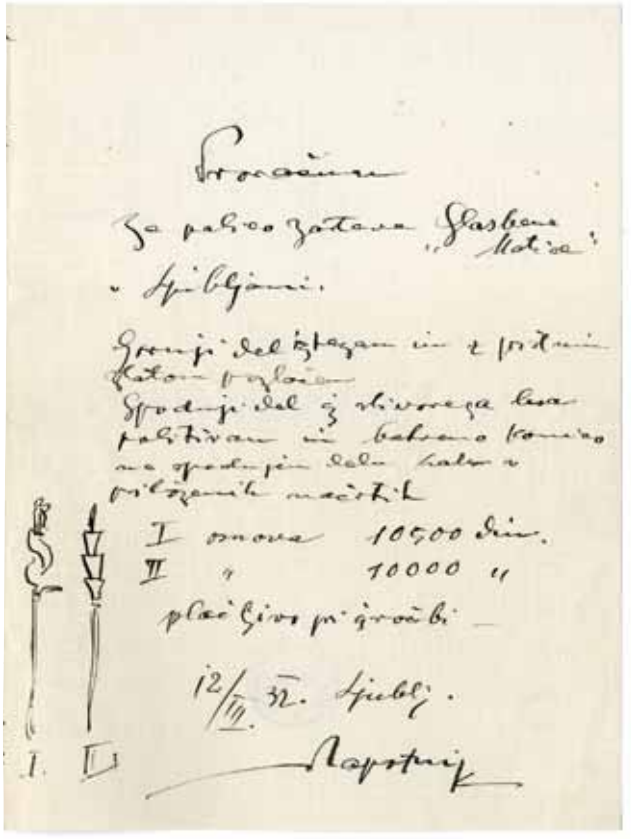

Iz skice v pismu je vidno, da je bil prvi osnutek spiralast, drugi pa v štirih ločenih etažah.

Glasba, detajl skupine »ljubezen«, približno naravna velikost. Motiv poljuba je v kontekstu glasbe uporabil tudi Napotnikov profesor Hellmer vrh slavoloka Straussovega spomenika na Dunaju.

»Motiva treh zaporednih nog«
z osnutka na leseni skulpturi ni več:
kipar je dečka v ozadju premaknil
bolj na stran, zato se je tudi
povečala globina kipa.

Junaki (Strahopetci, Satira, Junaki s polžem, Boj s polžem), 1923, patiniran lipov les, odlitek osnutka v bron

junaki

Na osnutku še ni videti meštrovičevskega grafizma v obdelavi frizur.

Dimenzije osnutka so 51 x 15 x 41 cm, končni izdelek v lesu pa meri 54 x 25 x 65 cm.

V šoštanjski zbirki je odlitek osnutka za morda najznamenitejšega od Napotnikovih kipov – Junake. Primerjava osnutka, izdelanega v glini (in odlitega v bron), ter končnega izdelka v lipovem lesu lepo pokaže, kaj je kipar definiral v fazi osnutka (postavitev figur v skupino in anatomija gibanja) in kaj si je prihranil za fazo rezanja v les (podrobnosti frizur, obrazov in draperije, polža in oblikovanje podstavka).

Padajoča diagonala sulice zgrabi pogled in usmeri pozornost na polža.

Napotnik je za svoje kipe uporabljal
les različnih drevesnih vrst:

lipa (Putto, Portret matere)

nagnoj (Zavodenjska Venera I)

oreh (Lastni portret, Mačka)

češplja (Po kopeli, Usnjar)

zelenika / pušpan (Doječa mati)

španski bezeg (Slepa)

jesen (Talec, Ganimed II)

vrba (Ela Goršek, Mefisto)

javor (Križani)

topol (Veronikin prt)

hrast (Karel Dobida)

češnja (Slepa pevka)

za vsak kip drevo raste

Že od mladega sem najraje uporabljal les za svoje tvorbe. Ta materijal se mi je iz davna zdel najbolj živ, njegove letnice me spominjajo na njegovo rast in mi vzbujajo predstavo živega stvora. In vsaka vrsta je tako različna in ima svoj značaj, primeren samo za posebne svrhe. Lipovino uporabljam za velike, enostavne (oblečene) figure, dočim golo človeško telo z njegovo mehko kožo dobro predočuje rdečkasta, gosta in gladka sliva. Hrušev les je trd, nekam surov in zelo primeren za resne, grobo obtesane moške sohe, rumenkasto progasti nagnoj s fino strukturo letnic in grčevin pa daje izboren materijal za male, elegantne kipce, za putte, figurine in slično. Žlahtnega lesa danes ne uporabljam več, predrag je in dobiti ga ni pri nas. Svojčas sem imel vedno pri rokah mahagoni, cedrovino in indijsko železnato drevo. Imam še ostanek braziljskega kačjega lesu. Poglej ta koščck in potehtaj ga v roki — mislil boš da je kovina. Prej sem rezal iz njega z velikim trudom medaljone, plaketice, pečatnike in slične igračke. Rad sem rezbaril slonovo kost in rezal iz plemenitega kamenja kaméje. Žal nisem imel mnogo prilike vlivati v bron svoje kipe, več sem jih klesal iz marmorja. Še nedavno sem vlil par reliefnih portretov iz — svinca, ker druge kovine nimam na razpolago. Najbližja in še vedno najcenejša snov mi je in ostane les. Poznam tu v okolici malone vsako drevo, ki bi moglo dati lepe, primerno velike in nepoškodovane klade. Kmetje to vedó in kolikokrat mi pride kdo ponudit v nakup veliko lipo ali staro, že podivjano hruško ali črešnjo, predno jo podere in razžaga v kose.

leska (Boksar)

bezeg (Deček z rožo, Ela Napotnik)

lovor (Begunka)

jablana (Ela Napotnik)

hruška (Starka z ribo, Žena s papigo)

smreka (Ikarus)

lubje

naravna površina lesa tik pod lubjem

široke fasete

drobni žlebiči

razena (raščana) površina*

fino zglajena površina

barvan les

lužen les

povoskan les

bron – naravna zelena patina

bron – črna patina

žgana glina – sledi prstov

Matt z orodjem

Žena s papigo

Mačka

Kopalka (jutro)

Ela Napotnik

Jezna

Marija Kraljica angelov, cerkev sv. Križa

Putto

Franz Liszt

Sramežljivka II, odlitek na kiparjevem grobu, zadaj očiščeno

Mladi faun

Milka Rihtarič

končne obdelave

Različna gradiva omogočajo različne končne obdelave, pa tudi materiali se različno starajo. Bron se na prostem prevleče z zeleno patino. Površine skulptur so lahko fino zglajene in spolirane, lahko so grobo razene z rašpo, nabrazdane z drobnimi žlebiči ali energično obrezane s širokimi odrezi z dletom. Kipar lahko les samo zaščiti z voskom ali lakom, s čimer se ohrani naravna barva lesa, lahko pa z lužilom spremeni ton lesa, lahko ga pobarva ali pozlati. Pri nekaterih kipih je ohranjeno celó lubje ali naravna površina lesa tik pod njim.

Junak, odlitek osnutka

bron – umetna zelena patina

Glasba, Glasbena matica Ljubljana

pozlačen les

Misleč

drobni vzporedni žlebiči

Kopalka (jutro)

vzorčena površina

Katerim Napotnikovim umetninam pripadajo izbrani izseki?

Osnutek za spomenik

bela ilovica

Belo ilovico (glino) je Napotnik dobival v zapuščenem jarku nedaleč od doma, kamor je hodil ponjo že kot otrok.

* raširana površina: obdelana z raspo, pilo za les z drobnimi zobci. Morda pa je kipar površino nasekal z dletom.

Portret je izdelan kot **VISOKI RELIEF**: kipar je okoli obraza odstranil vse tvarivo in znižal ploskev ozadja. Ozadje je ravno in prazno, kot bi šlo za osnutek za medaljo, plaketo ali kovanec. Ozadje tudi še ni povsem zglajeno – relief velja za nedokončanega.

Franz Liszt, 1915, hruškov les

Portret je izdelan kot **POGLOBLJENI RELIEF,** kakršne poznamo iz egipčanske umetnosti: prvotna ravnina lesene plošče je ohranjena na robovih, obraz je poglobljen v ploščo.

Ela Goršek, 1925, vrbov les

Karel Dobida, 1920, bron

Lastni portret,
1951, orehov les

Mefisto,
vrbov les

osmero-kotnik, krog, kvadrat, kontura ...

Kipar položi reliefni portret na ravno podlago geometrijske oblike ali ureže portret v ploskev s pravokotnimi robovi. Včasih se tudi reliefna figura osvobodi stroge obodne geometrijske forme ali ravne podlage – kipar jo obreže po konturi (obrisu figure).

Portret Antonije Stopar je zanimiv, ker glava »seže izven okvirja«, ki ga ustvarja pravokotna ploskev ozadja.

Talec, jesenov les

Ivan Cankar,
1921, patiniran les

Napotnikov monogram je tudi osnova znaka jubilejnega leta v občini Šoštanj ob 130. obletnici kiparjevega rojstva.

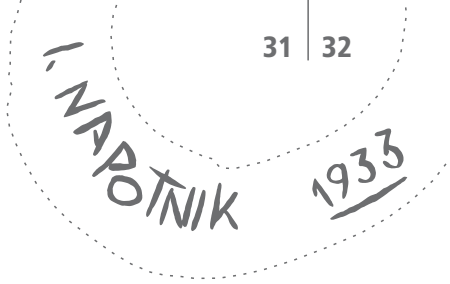

NJ 19XX

Ivan Napotnik se je na dela podpisoval kot I. / J. Napotnik, Ivan Napotnik ali z najrazličneje oblikovanimi monogrami IN / JN.
J za Janez, ki je bilo njegovo krstno ime.

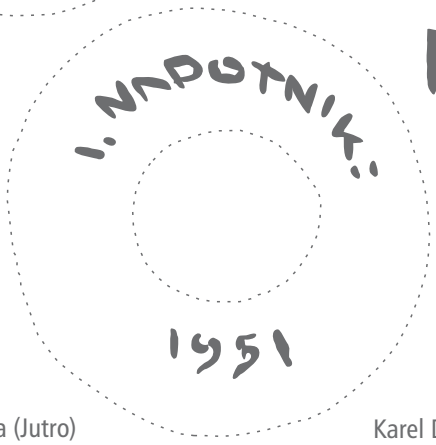

Kopalka (Jutro)

Slepa: naravno temne črke pod svetlo površino

Karel Dobida

Velemestne uši

Franz Liszt

Ela Goršek, datacija na hrbtu

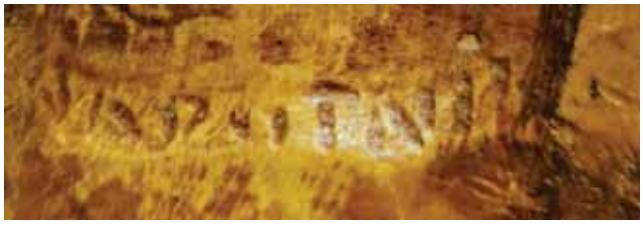

Deček z rožo,
zeleno polihromiran bezgov les

Deklica z marjetico,
bron, odlitek po lesu

Fantek s petelinom,
nagnojev les

Deček z grozdjem,
nagnojev les

mala plastika

Večina Napotnikovega opusa so kipi manjšega merila, tako imenovana mala ali salonska plastika, narejena za okras zasebnih notranjih prostorov.

»Njegov priljubljen motiv so bili putti – otroci v vseh pozah in različnih situacijah ter z različnimi atributi.«
Milena Koren Božiček, 2006, str. 22

Otroci so mu bili vedno ljubi, tudi potem, ko je secesija utonila v pozabo. Oblikoval jih je v različnih zgodbah in z različnimi pomeni, dostikrat hudomušno in nagajivo. Kot da bi se napajal pri žanrih grškega helenističnega kiparstva in najbolj znanem Dečku z gosjo. Ali pa ga je vedno bolj navdihovalo vsakdanje življenje v domačem okolju. Ali pa se še vedno čuti vpliv kiparja Zeleznyja z Dunaja.

Naslovi njegovih fantičev (deklice so redkejše) so zgovorni: Deček z mačko, Junaki s polžem, Boj s polžem, Deček in deklica v boju za lectovo srce, Fantek s čepico, Fantek z rožo, Težka krogla, Mucke, Velemestne uši, Preplašen, Samosrajčnik, Mihec z žabo, Fantek na želvi, Jok, Fantek s ptičem, Očetov meč, Otrok s petelinom, Deček z grozdjem, Sramežljivka …

Otroci so prisotni tudi na številnih kipih skupaj z materami.

Deček z gosjo,
Nacionalni arheološki muzej v Benetkah, rimska replika poznohelenističnega originala iz cesarskega obdobja

Franz Zelezny,
Velika bolečina,
Navdušeni (1915–20),
Putto (1910–12)

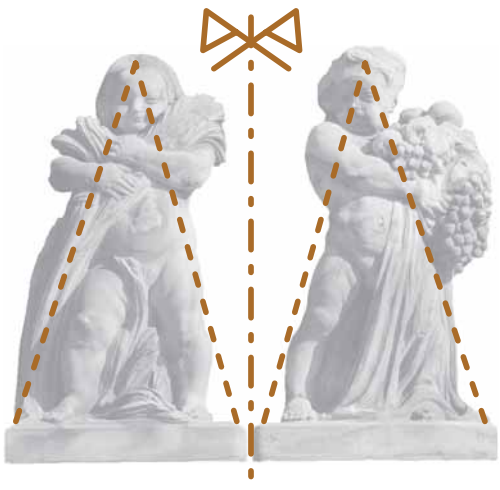

»Portalna« ali »fasadna« kipa sta narejena izrazito za pogled od spredaj: sprejemata obiskovalca. Sta različna, a volumensko simetrična: podrejena simetrični poziciji levo in desno od vhoda. Razprti nogi v koraku ustvarita trikotno kompozicijo in vtis stabilnosti.

DESNO: Osnutek
Poljedelstva, mavec,
višina 11,5 cm

Poljedelstvo, Vinogradništvo,
1927, kamen

stavbna plastika

Kipar si je želel večjih javnih naročil, a do njih nikoli ni prišlo. Kamnita kipa Poljedelstvo in Vinogradništvo so za novi vhod dvorca Gutenbüchel v Ravnah pri Šoštanju naročili lastniki šoštanjske usnjarne Woschnaggi.

Karel Destovnik - Kajuh,
narodni heroj

Dr. Dušan Mravljak - Mrož,
narodni heroj

spominska obeležja

Napotnik je izdelal spominski plošči pesnika Kajuha ter borcev bratov Mravljak v Šoštanju. Pri njuni upodobitvi je kipar izhajal s fotografij, pri Kajuhu pa z risbe slikarja in grafika Božidarja Jakca. V Vili Mayer so razstavljeni še drugi Napotnikovi portreti (reliefi in poprsja): Dobida, Liszt, Cankar, Prešeren, Rihtarič ...

Božo Mravljak - Bombi

Po Napotnikovem načrtu iz leta 1931 je bil izdelan spomenik tridesetim padlim in pogrešanim Zavodenjčanom v prvi svetovni vojni.

pozlata

modro nebo

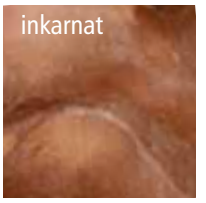
inkarnat

črni lasje

Kip je **pobarvan** (polihromiran) in pozlačen, s čimer se navezuje na tradicijo baročnih cerkvenih skulptur.

Marija Kraljica angelov,
1929, les, velika cerkev sv. Križa
na Kriški gori nad Belimi Vodami

materin portret?

Marija stoji na nebesni krogli, po kateri plezajo drobni angelci. Eden ji bo zdaj zdaj na glavo posadil težko zlato krono. V načinu, kako elegantno je Marija prekrižala roke na prsih, in v umetelnem gubanju njene dolge halje se kaže vpliv umetnostnega obdobja secesije. Angeli pa so bratje drugih Napotnikovih kipov otrok, upodobljenih v najrazličnejših trenutkih gibanja. Neobičajni so Marijini vranje črni lasje. Po ljudskem spominu ji je kipar vrezal poteze svoje matere.

Poleg svetokriške sta poznani še dve Napotnikovi Kraljici angelov, obe sta izdelani po istem osnovnem obrazcu. Je ta kiparjeva lastna invencija?

Značilne **prekrižane roke** izhajajo iz tipa **»Marije ponižnosti«** (levo: Beato Angelico: Madonna dell'Umiltà) ali kažejo na **sprejemanje** v upodobitvi Oznanjenja (desno: Antonello da Messina: Vergine annunziata).

Angel oznani Mariji njeno vlogo v božjem načrtu in ta ponižno odgovori: »Glej, dekla sem Gospodova, zgôdi se mi po tvoji besedi!«

Kiparjev podpis na svetokriški Mariji

Jezna,
1956, nagnojev les

jezna!

Poglejte to globoko gubo na čelu, stisnjeni ustnici in pobešene ustne kotičke! To je trenutek pred neurjem … Od kod ta jeza? Ker smo jo zalotili napol golo? Kaj se bo zgodilo? Bo odvihrala stran ali nam jih napela? In tisti vrtinec gub pri nogah – je odraz ciklona v njeni notranjščini? Še več plastik ima izrazito oblikovan izraz obraza: bežni smehljaj ugodja, leteč preko obraza po jutranji kopeli (Kopalka), spačenost od napora (Prvi koraki, Atlas), globoko razmišljanje (Mislec).

V skicirko (1908) si je Napotnik narisal potek obraznih potez, značilen za posamezna čustva, in si pribeležil naslove del: Mimika in fiziognomika dr. Piderita, Darwinovo Izražanje čustev pri ljudeh in živalih ter Anatomija in filozofija izraza Charlesa Bella. Kaj je kipar videl na modelu in kaj si je zapomnil iz knjig?

Mislec

Medicina,
1956,
nagnojev les

Plesalka,
1958,
les

Plesalka,
nagnojev les

Hrepenenje
(K soncu),
patiniran les

Materinstvo,
nagnojev les

kaj izraža?

Posebnost kiparskega medija, zlasti oble plastike, je, da ne pripoveduje zgodb na dolgo in široko, kot to lahko stori slika z množico detajlov, ampak se osredotoči na trenutek: izrazi občutje, razpoloženje, idejo ... Poda bistveno sporočilo. Dodatno kiparja omejuje tudi deblo, iz katerega kleše: Napotnik navadno ni spajal kosov lesa, kot so to počeli v preteklih dobah in spahe skrili z mavcem, barvo in pozlato. Napotnik je večinoma oblikoval iz enega debla: zato so roke figur dvignjene ali spuščene ob telesu ali ovite obenj. Pri Hrepenenju pa je kipar vendarle dodal dva kosa lesa za razprti roki.

Zavodenjska Venera I,
pred 1940, nagnoj

naravno dvobarven?

Napotnik je mojstrsko izrabil kontrasten, dvobarvni les nagnoja, da je poudaril dele kipa, na primer drobne prsne bradavice.

Venera je antična boginja lepote, ljubezni in poželenja – kiparji so se kar kosali, kdo bo upodobil mičnejšo zapeljivko z bleščečo, gladko kožo in bujnimi lasmi. Napotnik je njeno razbrazdano kožo izrezbaril v širokih, grobih fasetah, opremil jo je z ruto in coklami. Poustvaril je »Venero« iz rodne vasi: fizično izčrpano in postarano od garanja za preživetje družine. Zunanjo lepoto je zamenjala notranja.

Manjše avtohtono drevo / grm **nagnoj** (Laburnum, zlati dež) je sorodnik graha, fižola in robinije – spada med metuljnice. Listi nagnoja so sestavljeni iz treh lističev; rumeni cvetovi v grozdastih socvetjih visijo z vej pozno pomladi. Rastlina je strupena.

koga predstavlja ta kip in kaj drži v roki?

Mladi favn (Favn),
1937, bron

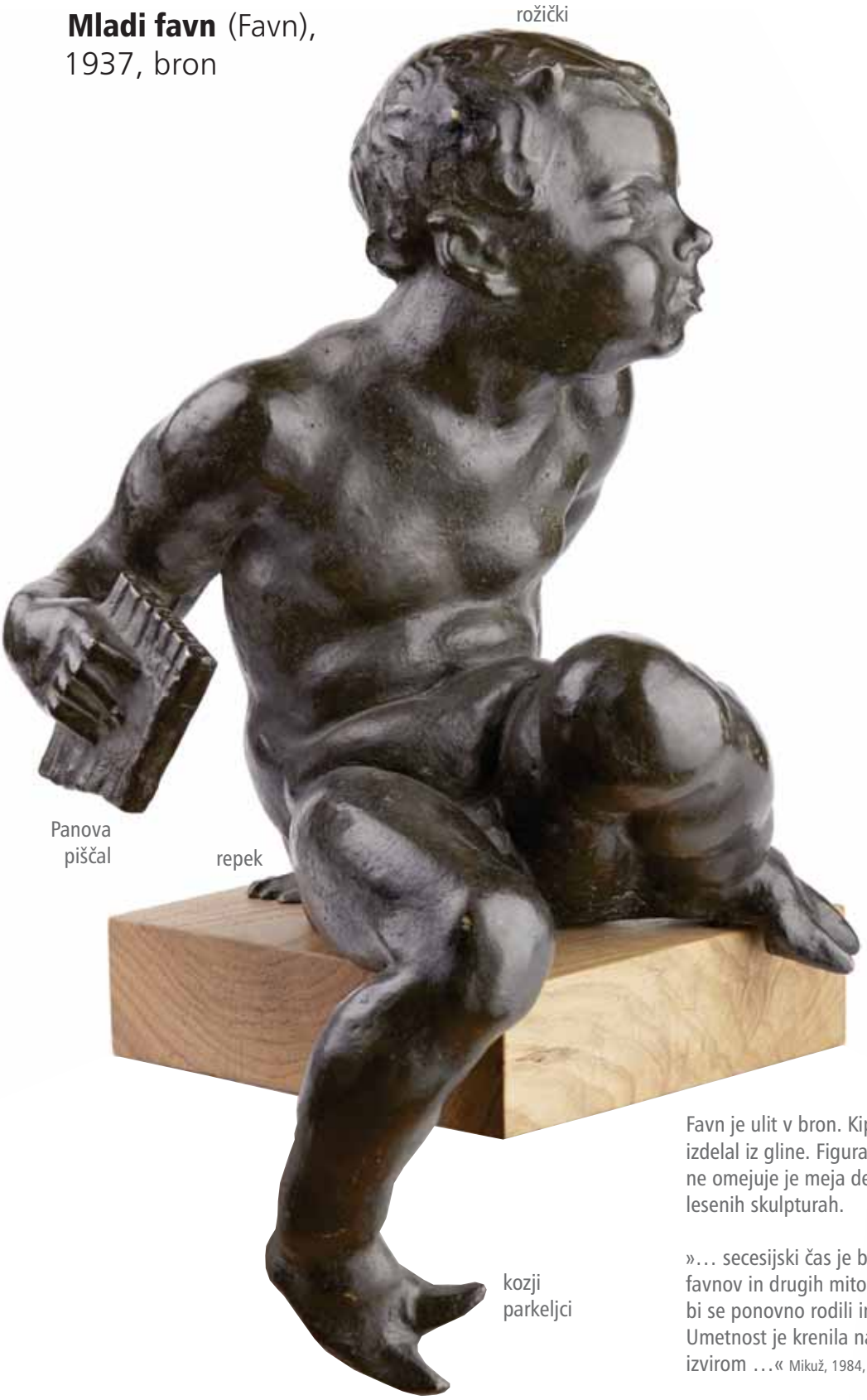

Favn je ulit v bron. Kipar ga je najprej izdelal iz gline. Figura je razgibana – ne omejuje je meja debla, kot je to pri lesenih skulpturah.

»… secesijski čas je bil poln bakhantinj, favnov in drugih mitoloških bitij, ki naj bi se ponovno rodili in posedli ta svet. Umetnost je krenila na pot k prvinskim izvirom …« Mikuž, 1984, str. 56

čokolada?

Napotnik je našel motive za svoje kipe tudi v antični mitologiji. Tam koreninijo favni, Ikarusi, Venere, Ganimedi ... Mladi favn je bil izdelan za fontano (dekorativni vodnjak) vile Široko v Šoštanju. Favni (pani) živijo v mitični idealni pokrajini Arkadiji in tudi skrbno krajinsko urejena okolica vile naj bi bila takšna.

Favn je bil dobri bog gozdov in živali (mož Favne), varuh pastirjev in plodnosti čred. Imel je kozje parklje, repek in rožičke.

Rimski favni so bratje grških panov – ti so znani po tem, da so »iz zasede« z nenadnim vpitjem povzročili PANiko.

Favn se je zaljubil v vilo Siringo in jo zalezoval. Zbežala je: tik preden bi jo Favn dohitel, se je na bregu reke spremenila v trstiko.

Favn ni vedel, katera trstika je v resnici nimfa. Skozi trstiko je zavel veter, ujel se je v zlomljena votla stebelca in trstika je nežno zapela ...

Favn je odrezal nekaj stebel trstike in jih povezal v trsteno piščalko – Panovo piščal – ter jo poimenoval po ljubljeni nimfi: siringa (syrinx).

Zapihal je v piščal in ta je zaigrala. Favn se je zelo izmojstril v veselem muziciranju na piščal. Nanjo je naučil igrati tudi pastirje.

Sprejel je celó tekmo v muziciranju s samim bogom glasbe Apolonom (spopad dionizičnega in apoliničnega). Vsi so menili, da je zmagovalec Apolon ...

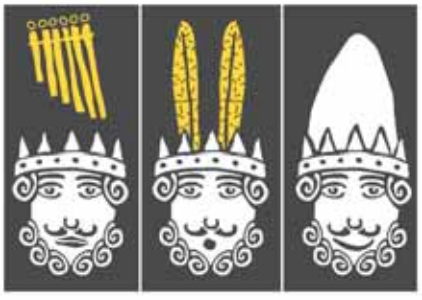

... samo kralj Midas je zmago prisodil Favnu. Za kazen mu je Apolon ušesa povečal v oslovska, da bi bolje slišal. Midas jih je odtlej venomer skrival pod čepico.

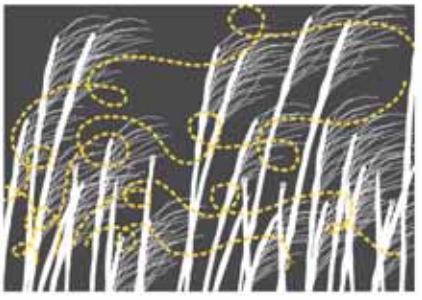

Le Midasov brivec je poznal kraljevo skrivnost in MORAL jo je nekomu zaupati: Kralj Midas ima oslovska ušesa ... Zašepetal jo je v luknjico v zemljo, trstika jo je povedala vetru, ta pa vsemu svetu.

Umestitev Favna na razstavi v Šoštanju leta 1958: bil je postavljen v naravo, med rastline in grmičevje, v posebej zanj narejen bazenček. Ne smemo pozabiti, da sta razstavo v Šoštanju postavljala skupaj Napotnik in Dobida, torej je to miljé, v katerega ga je umestil sam kipar.

Sodobna preintepretacija motiva Mladega favna, kipec književne nagrade, akademski kipar Jurij Smole

Fontana vile Široko, za katero je bil narejen Mladi favn. Včasih je bila ob bazenčku zasajena vrba žalujka.

Trstika

DESNO: Sledi vodnega kamna s starih reprodukcij pričajo, da je bil kip del fontane: voda je brizgala skozi luknjico v ustih. Tudi podstavek kipa je pomenljiv: čeprav bi pričakovali, da bo favn sedel na naravnem kamnu, je podstavek izrazito geometričen. Je del arhitekture? Morda porušenega stebra? Ruševine so bile tako priljubljen okras vrtov v času romantike, da so jih umetno gradili. Morda gre celo za motiv »vanitas« – opozorilo na minljivost vsega.

Kontura plastike je z vsake strani drugačna.

Starka z ribo,
hruškov les

Etruščanska figurica Priapa

riba? resno?

Poglejte tole plastiko: če jo faktografsko opišemo (ne da bi prej prebrali njen naslov), je to »stoječa človeška figura, ki v iztegnjenih rokah drži svoj močno poudarjeni falus«. In takšno figuro bi kaj lahko poistovetili z antičnim Priapom, božanstvom plodnosti, zaščitnikom živine in sadovnjakov, vrtov, čebel in – moških genitalij. Priapa je krasil ogromen penis v večni erekciji. AMPAK podnapis Napotnikov kip poimenuje Starka z ribo. Hm! Nekaj smo narobe prebrali.

Merkur – Priap, freska iz Pompejev

katera zgodba je prava?

Bob Kane,
Bill Finger: Batman

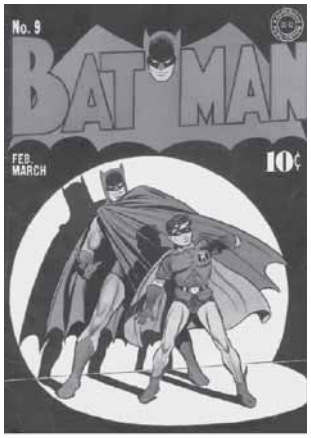

Gustave Doré:
Lucifer – padli angel

Ikarus I,
1932, vrbov les

Batman?

Napotnikov motivni svet dunajskega klasicistično-secesijskega časa lahko danes razumemo le s prebiranjem klasične literature – antičnih mitov. Sodobni miselni svet televizije in računalniških igric projicira na njegova dela drugačne vsebine: ne, tale človek s krili ni Batman, pa tudi padli angel ni. Kaj pa potem je?

Dedal je bil največji umetnik svojega časa, graditelj sijajnih palač v antični Grčiji. Imel je sina Ikarja.

Ker se je Dedal zbal, da bi ga v umetnosti prekosil nadarjeni učenec Talos, je dečka zvabil na obzidje in ga pahnil v prepad. Atena je Talosa spremenila v ptico.

Dedalovo dejanje so videli in s sinom je moral zbežati iz Aten, da je ušel kazni. Zatekel se je h kralju Minosu na otok Kreta ...

... in kralju zgradil blodnjak za Minotavra, pol človeka, pol bika, ki ga je Minos hranil z ljudmi. Kralj je Dedala bogato nagradil, a mu ni pustil oditi.

Noben kapitan ni upal vzeti Dedala na ladjo, zato je ta začel preučevati ptice, da bi odletel z otoka. Ptičja peresa je privezal na leseno ogrodje in zlepil z voskom.

Naredil je krila zase in za Ikarja ter ga učil leteti: »Ne leti prenizko, da morje ne zmoči kril, in ne previsoko, da sonce ne stali voska!«

Navdušeni Ikar pa se je vendarle dvigal više in više: sonce je stalilo vosek, krila so razpadla, Ikar je strmoglavil v morje in izginil brez sledu.

Zvečer je morje naplavilo pred očeta sinovo truplo. Otok, na katerem ga je pokopal, se imenuje Ikarija. Na grob je priletela drobna ptica – Talos ...

Dedal je odletel na Sicilijo in tam gradil sijajne palače, a zadovoljstva in miru ni našel nikoli več.

Dr. Fran Mayer (1866–1940), šoštanjski odvetnik, župan Občine Šoštanj mesto (1928–1937/38). Družbeno in politično aktiven je bil v ospredju takratnega javnega življenja Šaleške doline. Z družino je živel v meščanski vili v Šoštanju (danes Vila Mayer), ki jo je dal zgraditi na prelomu iz 19. v 20. stoletje.

Slika desno:

Šoštanj svojemu županu

Pred dobrim letom je dobilo mesto Šoštanj prepotrebni vodovod. Da se je ta davna želja vseh meščanov uresničila je v glavnem zasluga našega vrlega župana g. dr. Frana Mayerja, ki je zastavil za njeno izpolnitev ves svoj vpliv, mnogo truda in žrtev. Šoštanjske gospodinje, ki se zavedajo velikega pomena in vrednosti vodovoda, so dale pobudo za skromno obdolžitev svojemu županu. V znak hvaležnega priznanja mu danes poklonijo simboličen kip, predstavljajoč ženo, ki nalivа iz vrča otroku vodo v skodelico. Zgornja slika je posnetek te skulpture, ki je delo rojaka umetnika Ivana Napotnika.

Nimfa (Žena z vrčem),
1931, češpljev les

fontana v lesu?

Šoštanjčani so leta 1932 svojemu županu dr. Franu Mayerju zaradi njegovih zaslug pri izgradnji prvega javnega vodovoda z veliko hvaležnostjo slovesno podarili Napotnikov kip Nimfa. Stoječa ženska na privzdignjeno koleno naslanja veliko posodo in vliva vodo iz nje v skledo. Le-to drži gol, čepeč deček. Figuri sta mirno zazrti v vodo, ki neprestano teče: izvir v posodi se ne izprazni in voda se ne prelije. Nimfa je rahlo sklonjena, njeni speti lasje in oblačila spominjajo na antične kipe. Kipar je spretno izkoristil barvne odtenke češpljevega lesa: curek vode je svetlejši.

Članek o Nimfi iz leta 1932: fotografa sta leta 1932 in 2016 kip slikala praktično v istem pogledu: to pomeni, da – čeprav je kip obel in obdelan z vseh strani – obstaja »preferenčni pogled« nanj.

Kip spominja na znamenito zenovsko zgodbo. Učenec je prišel k Mojstru in ta mu je ponudil čaj. Iz čajnika mu je začel nalivati pijačo v skodelico. Nalival je in nalival – učenca je zmrazilo – skodelica bi morala biti že zdavnaj polna! Mojster je še vedno nalival – tudi čaja v čajniku bi moralo že zdavnaj zmanjkati! Mojster pa je z nasmehom na obrazu še vedno nalival čaj. Kako je bilo to mogoče? – Skodelici je odpadlo dno. Kot je čaj neskončno tekel iz čajnika, ga je skodelica v neskončnost sprejemala. Še danes v zenu globok uvid, ko so preseženi zakoreninjeni koncepti razmišljanja (satori), označujejo z besedami, da je posodi odpadlo dno.
Je imel Napotnik v mislih to zgodbo? Je kip zgodba o neskončnem toku vode? Toku, katerega izvir se ne izčrpa in katerega izliv se ne prelije. Toku, ki hkrati priteka in odteka in se ne ustavi – vrč se ne izprazni, skleda se ne napolni. Nimfa in otrok opazujeta ta neskončni živi tok, to živo vodo. Fontana v lesu.

Nimfa s školjko,
Antoine Coysevox

Nimfa, Hanni Schwarz

Tri vodne nimfe, antični relief, Carrawburgh

Nimfa na Fontani Medici, Pariz

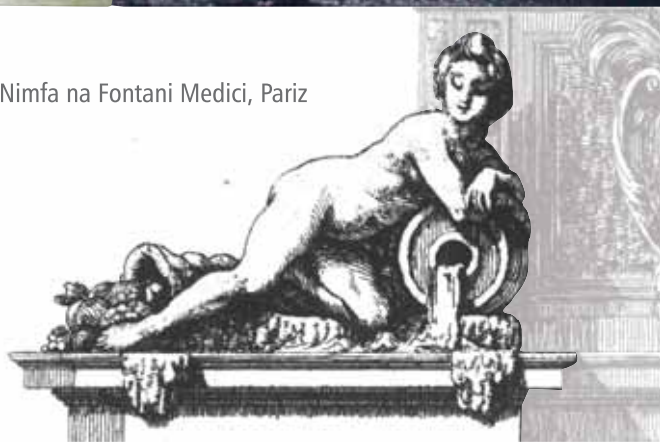

Kakšen vrč / vazo / posodo pravzaprav drži Napotnikova nimfa?
Poglejmo, ali lahko v umetnostnozgodovinski zakladnici najdemo kaj podobnega. Pri nimfi s školjko (kopija rimskega kipa iz 2. stoletja, Antoine Coysevox, 1685, Louvre) pravzaprav ne gre za golo kopijo, antičnemu kipu je dodane nekaj »štafaže«: dve posodi. Nas zanima predvsem desna: je skoraj enake oblike kot pri Napotnikovem kipu in iz nje kar sama teče voda in polni vodotok, na obrežju katerega sedi nimfa! Nimfa se nič ne trudi s kakšnim izlivanjem – voda iz posode teče sama – kaj teče – lije brez prestanka! Torej to ni navaden vrč, ampak nimfin čarobni vrč z neizčrpno zalogo vode – sam izvir, ki ga lahko nimfa (kako praktično!) nosi s sabo. Motiv je upodobljen v kamnu, pojavil pa se je tudi kot dejanska fontana: voda je zares tekla skozi podobno posodo nimfe Egerije na Lepem vodnjaku v Schönbrunnu in nimfe v parku Croome v Worchestershiru.
To so kipi iz 17. in 18. stoletja, Napotnik pa je ustvarjal stoletja kasneje. Kako vemo, da je ta ideja živela tudi v njegovem času? Npr. po fotografiji Hanni Schwarz iz leta 1910: Nimfa. Gola nimfa opazuje vodo, ki v curku priteka iz vrča, vrč je spet take oblike kot pri francoski in Napotnikovi Nimfi. Torej lahko že govorimo o posebnem tipu vrča – vrč za nimfe.
Ko iščemo ime te posode, nam je v pomoč opis vodnjaka Medici v Parizu; opis je sestavil Jacques-François Blondel v knjigi o francoski arhitekturi (1752–1756): na tem vodnjaku je vodna nimfa zleknjena v atiki: »une Nayade appuyés sur une urne«, piše Blondel: »Najada, ki se naslanja na urno« – torej na žaro. Nimfin vrč je žara. Danes ta izraz povezujemo predvsem z namenom posode, splošno pa je žara velika vaza, nameščena na prostem, v vrtu ali kot arhitekturni okras na stavbah ali v notranjosti. Angleži imajo izraz water-urn – vodna urna, vodna žara. Ta oblika posode se pojavlja že pri antičnih upodobitvah nimf in rečnih bogov.

Nimfe: v antični mitologiji božanstva, upodobljena kot sramežljiva večno mlada dekleta. Povezane so z naravo: so duhovi posameznih studencev, dreves, morja. Poosebljajo oživljajočo moč narave in življenja, ki ga podarja sveža tekoča voda v studencih, izvirih, vodnjakih, potokih.

Ganimed I,
1951, hruškov les

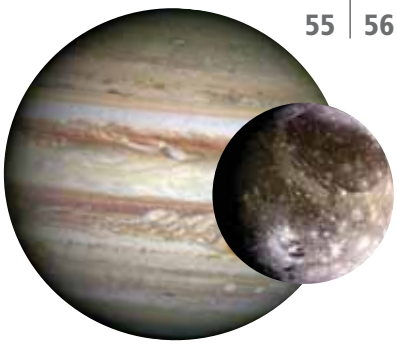

Ganiméd je Jupitrova največja luna,
ki je tudi največja v celotnem Osončju.

kdo koga drži?

Trojanski deček Ganimed je bil najlepši od vseh umrljivih ljudi – vanj naj bi se zaljubil sam Zevs, se spremenil v orla, dečka med spanjem ugrabil z gore Ida in odnesel na Olimp, da je nebeščanom služil kot točaj.

Ganiméd, Jupitrov točaj. Slika na atiški posodi (kraterju), 490–480 pr. K.

... Ganimédes, podoba bogovlja,
dečko najlepši bajè med vsemi zemljani pod soncem.
Tega so unesli bogovi zavoljo telesne lepote,
v to, da kot Zeusov točaj bi živel v družbi nesmrtnih.
Homer, Iliada, XX, 233–235

1931

Signatura in datacija na sprednji (zgoraj) in zadnji strani reliefa (spodaj). Je kipar po petnajstih letih relief spreminjal? Ali je bil relief samo pri roki, da je preskusil novo varianto monograma?

Na zadnji strani relifa je s svinčnikom skicirana bohotna gola ženska figura: s komolcem, dvignjenim ob glavo, z desno nogo, postavljeno malo nazaj – morda skica za skulpturo Ele Napotnik (gl. str. 64).

Prešeren in Netka (Prešeren in Metka, Prešeren in Julija), 1931, patiniran les

kdo je Netka?

Prešerna na reliefu takoj prepoznamo, medtem ko je ob šibkejši osvetlitvi figura ženske v ozadju neizrazita, skoraj neopazna. Naslov reliefa žensko poimenuje Netka (v različicah Julija oz. Metka). Vendar, kdo je Netka? Tako so klicali Prešernovo dolgoletno prijateljico, dvaindvajset let mlajšo Ano Jelovšek, mater njegovih treh otrok. Prešeren je navadno portretiran sam; Napotnik ga je upodobil v paru. V tistem času ni bil edini: poznana je še istoimenska perorisba Elka Justina (1937). Posebnost Napotnikove interpretacije je, da je Netko upodobil v narodni noši in s tem poosebil slovenstvo, ki je dodatno poudarjeno z lipovimi listi (levo), ki sicer niso del telesne zgodbe. Pesnikov in Netkin zapleteni odnos je kipar nakazal s posebnim položajem rok in teles.

Prešeren je bil srečen, kadar je občeval s svojo Netko, in leta, ki so mu minila ob strani tega zdravega, a srčno dobrega dekleta so bila zanj najlepša v vsem življenju . . .

In Netka je plakala od kesanja in pa od veselja, da je njen prijatelj in ljubimec zopet zdrav . . .

Dne 15. oktobra l. 1839. pa se jima je rodila prva hčerka.

In tri leta pozneje sta dobila drugo hčerko . . . in zopet črez tri leta — sina Frana.

Neti pa je ostala neizpremenjena: plemenita, vesela, vdana ženska — edina sreča Prešernova . . .

Fran Govekar:
Mala rokavičarica
(odlomek)

Eden predhodnih lastnikov reliefa je bil Bogomil Gerlanc, publicist, učitelj v Celju in Napotnikov prijatelj, ki je leta 1945 tudi predlagal uzakonitev kulturnega praznika – Prešernov dan.

Vhod v muzej usnjarstva
s konjema na stebrih

Woschnaggova
usnjarna
v Šoštanju in
njen zaščitni
znak – konj

Konja,
pred drugo
svetovno vojno,
barvan beton

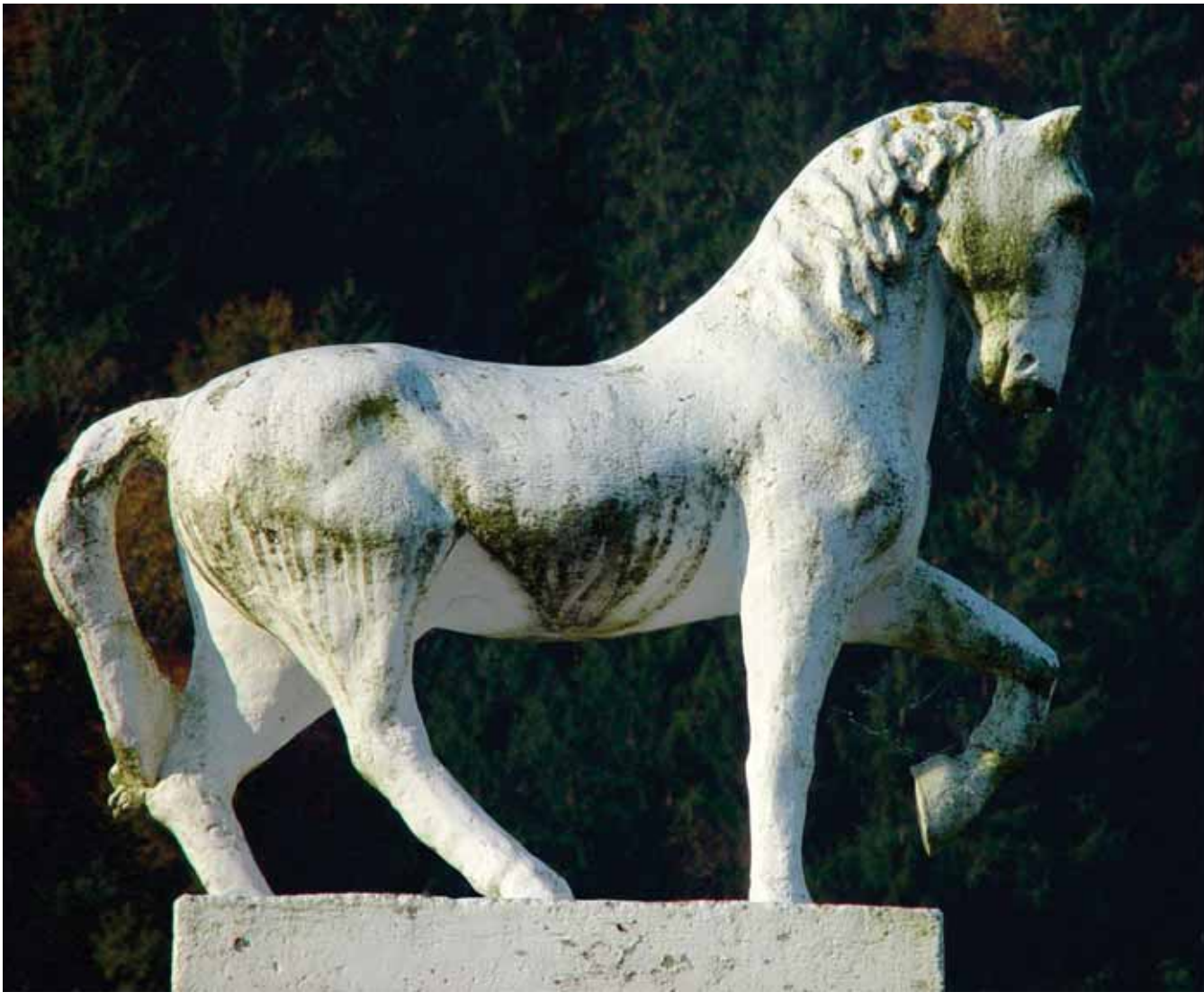

Napotnikova konja?

Konja na stebrih vhoda v Muzej usnjarstva v Šoštanju sta stala na podobnih stebrih industrijskega vhoda v šoštanjsko tovarno usnja do njenega rušenja. V zadnjih desetih letih sta bila dvakrat obnovljena. Po ustnem izročilu sta bila »fabriška konja« namenjena za glavni vhod v tovarno, ker pa naj bi Napotnik zanju zahteval »preveč«, sta pristala ob industrijskem vhodu, kjer je bila tudi konjušnica.

IVAN
KOZOTNIK

Šoštanj, 1958
Sindikalni dom

pomembne razstave

Ljubljana, 1959
Narodna galerija,
velika retrospektivna razstava
ob kiparjevi 70-letnici

Napotnik se je predstavil že leta 1911 na razstavi študentov dunajske akademije. Posebej opažen je bil leto kasneje, prav tako na akademski razstavi, kot študent prvega letnika specialke. Tedaj je prvič (in kasneje še večkrat) razstavljal tudi v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani. Odtlej do leta 1959 je sodeloval na skoraj štiridesetih skupinskih razstavah. Pomembejši samostojni razstavi sta bili šele proti koncu Napotnikovega življenja, leta 1958 v Šoštanju in 1959 v Narodni galeriji v Ljubljani. Po kiparjevi smrti sta razstavi leta 2006 v Narodni galeriji v Ljubljani in Galeriji Velenje ter leta 2008 na dunajski akademiji ponovno postavili Napotnikove umetnine na ogled širši javnosti.

Ljubljana, Velenje, 2006
Kiparska razstava v dveh delih:
izbor plastik iz javnih zbirk
v Galeriji Velenje,
izbor plastik iz zasebnih zbirk
v Narodni galeriji, Ljubljana
Razstavo sta postavili mag. Milena Koren Božiček in mag. Mojca Jenko ter zanjo leta 2007 prejeli Valvasorjevo priznanje.

Dr. Karel Dobida,
Napotnikov prijatelj
in svetovalec,
ravnatelj Narodne galerije

Posvetilo dr. Dobide
Viktorju Kojcu

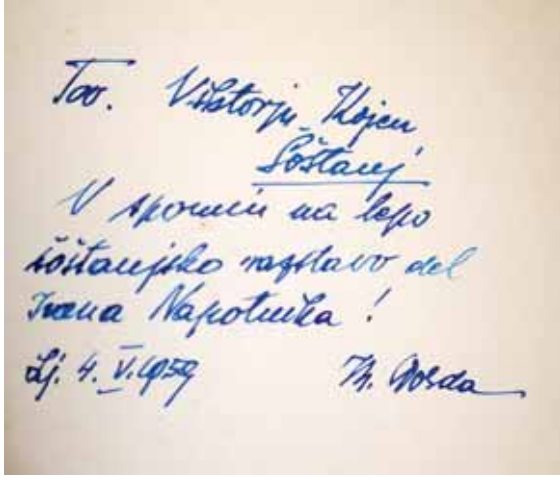

Dunaj, 2008
Akademija upodabljajočih umetnosti,
izbor plastik iz javnih zbirk
Projekt predstavitve vrhunskih kulturnih dosežkov v tujini v času predsedovanja Slovenije Svetu EU

stalna kiparska zbirka v Vili Mayer

Ela Napotnik, lipov les

V kiparski zbirki, ki je v lasti Občine Šoštanj, je več kot sedemdeset del Ivana Napotnika. Vseh evidentiranih del je okoli štiristo.

1979: ustanovijo in v Kulturnem domu v Šoštanju postavijo stalno galerijo. Vključuje dela iz Napotnikove galerije, zapuščine kiparjeve vdove in stalnih zbirk Kulturnega centra Ivan Napotnik Velenje.
1997: po Odloku o delitvi premoženja med občini Velenje in Šoštanj Kulturni center Ivan Napotnik kipe preda Občini Šoštanj.
2002: zbirko shranijo v depo.
2010: stalna postavitev v Vili Mayer.

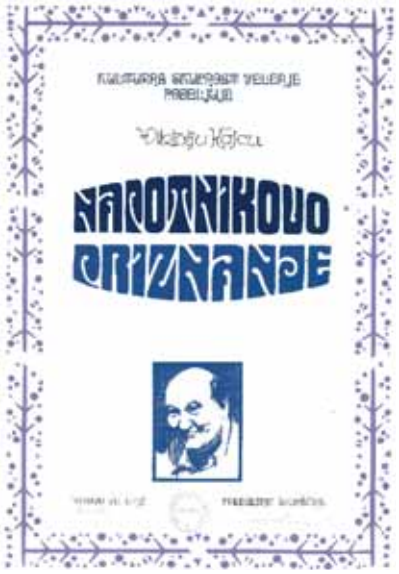

Ob 90. letnici rojstva Ivana Napotnika

Letos 12. decembra bo minilo 90 let, odkar se je na prastari kmetiji pri Zdvocu v Zavodnjah rodil slovenski kipar Ivan Napotnik.

Napotnik je najprej končal obrtno šolo v Ljubljani, nato pa leta 1907 delal pri rezbarju Franzu Zelenznyju na Dunaju. Leta 1908 se je vpisal na dunajsko umetnostno akademijo in končal tudi specialko. Že leta 1915 ga najdemo v ateljeju L. Horvaya v Budimpešti. Po prvi svetovn-vojni se je vrnil v Budimpešto, nato pa ostal v rodnih Zavodnjah, od koder se je v času okupacije preselil v Šoštanj. Umrl je 19. junija 1960. Za svoje umetniško delo je bil odlikovan z Redom zasluge za narod II. stopnje in z Redom dela I. stopnje. Občinski ljudski odbor Šoštanj pa ga je ob njegovi 70-letnici imenoval za prvega častnega občana takratnega ljudskega odbora Šoštanj – sedanje občine Velenje. Napotnik je postal po svetu znan s svojimi realistično oblikovanimi zdravimi in iskreno poetsko zasnovanimi plesalkami, s svojimi puttiji, materami z otroki in vaškim-Venerami, ter drugimi umetninami v lesu. Najprej je delal v bronu in kamnu, kasneje pa se je izključno posvetil lesu. Natančno anatomsko znanje, zmožnost natančnega opazovanja, zanesljivo modeliranje in suvereno obvladanje rezbarske tehnike so mu dovoljevali, da je ustvarjal brez osnutkov. Večino svojih golih ženskih teles je ustvaril praktično na pamet, saj ni bilo mogoče pričakovati, da bi pred pol stoletja dobil v zavodenjskih hribih ženski model. Živel je naravno življenje kmeta in umetnika. Njegov atlej sta bila kamra v očetovi hiši in hladna senca pod domačo tepko. Tako je na samotni kmetiji, kjer ni bilo nobenih pridobitev našega časa, ne elektrike, ne radia, niti pravih prometnih zvez, kjer ni imel ne modelov ne ateljeja, med vsakodnevnim kmečkim delom, ustvarjal umetnine najvišje vrednosti. Najlepša leta je preživel izven kulturnih žarišč in umetniških tokov. Zase ni skrbel, ostal je samoten sin gorjanskih kmetov, ki so ga poznali in cenili le prijatelji ter redki ljubitelji domače kiparske umetnosti.

Lahko rečemo, da je danes že nastopil čas, ki daje pravo mesto Napotnikovemu ustvarjanju in njegovi samonikli ustvarjalnosti. V slovenskem kiparstvu je že zavzel Ivan Napotnik s svojim toplo osebno označenim in prisrčnim poetskim realizmom, svojsko in častno mesto.

V počastitev 90 letnice njegovega rojstva bo Skupščina občine Velenje na prvi skupni seji vseh zborov poimenovala Kulturni center Velenje po svojem prvem častnem občanu Ivanu Napotniku, delavci te organizacije pa bodo v teh dneh položili venec na njegov grob v Podkraju in obiskali njegovo rojstno hišo v Zavodnjah. Občinska kulturna skupnost je sklenila pospešiti prizadevanja za ustanovitev galerije, ki bi prikazala Napotnikov življenjski opus ter pričela z načrtnim odkupovanjem in zbiranjem njegovih imetnin, ki se nahajajo pri številnih zasebnikih in drugih organizacijah ter skupnosti po Sloveniji.

MARJAN MARINŠEK

MARIBOR

naš čas
Številka 7 (621) — 18. februarja 1982

Podelili Napotnikova priznanja

Ob letošnjem slovenskem kulturnem prazniku so v Šaleški dolini, kot smo že zapisali v prejšnji številki našega tednika, prvič podelili priznanja kulturne skupnosti za posebne dosežke na področju kulture. V ta namen so ustanovili Napotnikovo priznanje, diplomo in plaketo. Za aktivno pripadnost kulturnemu društvu v občini bo odslej naprej kulturna skupnost dajala bronasto, srebrno in zlato Napotnikovo značko, za posebne zasluge na področju kulture pa še posebno pisno priznanje kulturne skupnosti.

knjižnica, muzej, galerija in razstave, kulturne prireditve in koncertna posredovalnica, organizacija prireditev

KULTURNI CENTER IVAN NAPOTNIK VELENJE

poimenovano po Napotniku

Od **1963:** Napotnikova galerija v Šoštanju (druga šolska galerija v Sloveniji, prva galerija v Šaleški dolini).

Od **1967:** Napotnikova ulica v Mariboru.

Od **1971:** Prosvetno društvo Ivan Napotnik Zavodnje, kasneje preimenovano v Kulturno društvo Ivan Napotnik Zavodnje.

Od **1974:** Mala Napotnikova kiparska kolonija (otroška kiparska delavnica).

Od **1978:** Kulturni center Ivan Napotnik Velenje nosi kiparjevo ime do leta 2004.

Od **1982:** Napotnikovo priznanje, diploma, plaketa in značka (za dosežke na področju kulture jih je podeljevala Kulturna skupnost Velenje) do leta 1990.

2018: Napotnikovo leto v občini Šoštanj.

Viktor Kojc, Portret Ivana Napotnika (na mrtvaškem odru), 1960, pastel na papirju

upodobitve Napotnika

Portret Ivana Napotnika, delo akademskega kiparja **Cirila Cesarja,** postavljen leta 2006 v spominskem parku pred šoštanjsko osnovno šolo

Dva tonda – krožna reliefa Ivana Napotnika, delo kiparja / medaljerja **Vladimirja Štovička,** iz Napotnikove galerije v Šoštanju (1984)

Fotografiji Napotnika (1959, 1956), po katerih je Štoviček izdelal reliefa.

Viktor Kojc: Napotnikova posmrtna maska

poslednji obraz

Po Napotnikovi smrti je šoštanjski likovni pedagog Viktor Kojc odlil posmrtno masko kiparjevega obraza. Odlitek v bronu je bil pritrjen na kamniti, napisni spominski tabli Napotnikove galerije v šoštanjski II. osnovni šoli – zavzemala je reprezentančno mesto – a je bila nekaterim otrokom tako strašljiva, da so bežali mimo.
V 19. in 20. stoletju je bilo izdelovanje posmrtnih mask modno in del čaščenja izjemnih zgodovinskih osebnosti: umetnikov (predvsem likovnikov), znanstvenikov, politikov; bilo je del javnega slavljenja njihovega kulta. Ta je (kot je to lepo vidno pri zbirki Napotnikovih skulptur) doživljal svoje vrhunce, bil umaknjen in ponovno vzpostavljen.

Posmrtna maska Ivana Napotnika in napis na zadnji strani

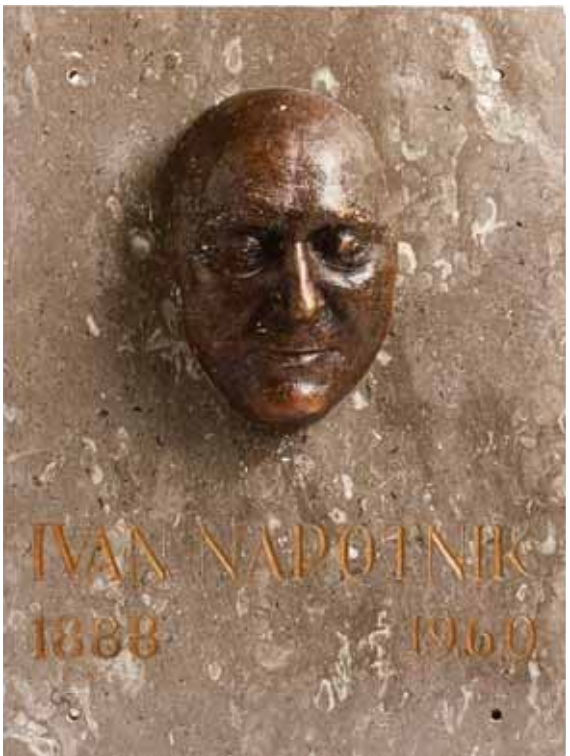

Spominska plošča z bronastim odlitkom Napotnikove posmrtne maske, depo Občine Šoštanj

1926 v Zavodnjah: dr. Karel Dobida

Sredi sadnega drevja stoji domačija, ki obstoji iz dveh zidanih, prostornih hiš, kjer prebiva številna rodbina, iz hleva in gospodarskih poslopij. Do najbližjega soseda je dobrih deset minut strme poti od tega samotnega naselja »pri Zdovcu«. Poleg hiš stoji ob poti majhna, podzidana, zgoraj lesena koča. Pod napuščem skladovnice drevesnih debel razne velikosti: breze, lipove klade, hruševe in češnjeve grede, javorovi in hrastovi hlodi, ki se suše. Na trkanje se lesena vrata ne odpro precej, čujem pa nekak šum, hojo in ropotanje v koči. Ne trkam več, temveč mimo sedem na lipov štor. Menda pospravlja in prireja vse za sprejem redkega gosta: gotovo me je opazil, ko sem lezel navkreber. Čez nekaj časa se vrata odpro in Napotnik, visokorasel in slok, mi ponuja smehljaje se svojo krepko, od dleta in kladiva trdo, pravo kiparsko dlan v pozdrav. Pozdravlja me, opravičuje se zaradi nereda in mi očita, zakaj nisem prej nič sporočil.

Stopim v ozko vežo, ki je bila nekdaj kuhinja v ti koči, nekdanjem kotu starih, sedaj je pa vsa nabasana z nedokončanimi sohami, s kosi kamna, kupi ilovice in lesenimi debli. Vrata v znano mi nizko in precej mračno sobo so odprta. V kotu stoji velika lončena, zelena peč, dvoje okenc komaj razsvetljuje to intimno, tako toplo in domačo kmečko izbo z lesenim stropom in pobeljenimi stenami. Tako varnega in skritega sem vselej počutil v ti sobi, kjer se mi je zdelo, kot da sem daleč proč od vseh ljudi in vsega vrvenja. Kamor pogledam, povsod vse polno kiparskih skic, študij, napol dovršenih del, po stenah mavčeve plakete, risbe, po tleh ob zidu lesene figure, komaj začete in dovršene in žgane gline. Na polici ob prečnem vmes, na peči zbirka modelov iz mavca tramu pod stropom stoji vrsta knjig: vidim Shakespeareja, več zvezkov Klassiker der Kunst, nekaj Goethejevih del, anatomski atlant Prešernove Poezije, laško slovnico in nekaj snopičev reklamke, pa stare revije in časopisi ...

1990 v Šoštanju: Viktor Kojc, spomini

(zapisala Milena Krstič Planinc)

Hodil sem s staro mamo na Gorice. Pri hiši se je reklo pri Gavgecu. Večkrat sem ji pomagal na njivi, pri tem pa včasih videl, kako je šel mimo po cesti v Šoštanj ali iz Šoštanja v Zavodnje nenavaden mož. Bil je visok, oblečen v črno, z veliko pentljo pod vratom, na glavi pa je nosil visok črn klobuk. Tako so se takrat oblačili znani umetniki. Ta mož je bil kipar Ivan Napotnik.

Viktor Kojc se spominja, da je imel umetnik Napotnik na počrnelih vratih svojega ateljeja zapisani dve misli, na nek način tako značilni zanj. **»Ena«**, pravi Kojc je bila, **»Strah je začetek vseh slabosti, druga, ki mi je segla globoko v srce pa — Umetnost ni poklic, ampak počasna oblika samomora. Take misli so bile verjetno posledica tega, da Napotnik v času svojega življenja ni prodal veliko del, tudi naročil ni bilo. Napotnik je bil precej molčeč človek. Malo je govoril. Bil je precej nedostopen.**

Zanimivo je še nekaj: kadar koli sem prišel v atelje, je imel umetnik kje v bližini pregrinjalo in je kip vedno pokril. Sicer pa v ateljeju ni imel veliko kipov, v glavnem so bili ti spravljeni v kašči v Zavodnjah in na svojem domu. Poleti je kiparil pod tepko, ker za večje kipe v kašči ni bilo prostora.«

2012 v Šoštanju: Maks Lomšek

Ženo Elo je klical Elka, »ona pa je njemu nadela ljubkovalni naziv Jančika, kar mu je bilo všeč in ga je vedno odobrovoljilo. /.../ Bil sem nekakšen »udomačen hišni prijatelj«, ki pa sem ob svojih pogostih obiskih res tudi marsikaj koristnega postoril. Tako je bilo treba pripraviti precejšnje količine vode za kuhanje in tudi za nožne kopeli. »Jančika« si je običajno vsak večer v navadnem lesenem koritu kar dolgo namakal svoje obolele noge. Ta priprava vode pa nikakor ni bila enostavna, ker je bilo treba iz globokega vodnjaka vodo dvigniti ročno, in sicer s pomočjo na dolgem kolu privezanega vedra – »ajmerja«, kar je seveda za Elko in Jančika bilo pretežavno. /.../ Ustvarjal pa je kipar Napotnik, kot jo je poimenoval sam, v »delavnici«, ki se je nahajala v kakih 20 metrov oddaljeni manjši zgradbi za veliko hišo šoštanjskega trgovca Šumerja. To je bil kar precej velik prostor, kjer so v enem kotu stala debla, /.../ v drugem pa majhen gašperček /.../

1947 v Šoštanju: Vera Stermecki

Vse je majhno v tem skromnem domu, ki daje na zunaj vtis pravljične hišice. V sprejemnici, ki je polna večjih, manjših in drobnih plastik, se človeku dozdeva, da stoji med svojo »leseno deco« oče Napotnik kot Ciklop Polifem. Oči mu prodorno mežikajo, dolg, poduhovljen pogled z malce priprtimi vekami (ki je lasten vsem umetnikom) obstane na prišlecu. Dozdeva se, da to duhovno oko prvi hip presodi, ali bo njegov gost vreden zaupanja ali ne.

Pri Šumrovih, Napotnikov atelje v Šoštanju

vstop v atelje

Pričevanja o Napotniku in spomini nanj nam odstrejo pogled v njegov atelje in nanj kot posebnega človeka – umetnika.

1951 v Šoštanju: Anton Stupica

V šoštanjski Tičnici živi in kipari Ivan Napotnik. Sredi vrta stoji samotna hiša, ki me spominja drobnih hišic iz pravljic. Malo čez pot ob živi meji je na moč preprosta kiparjeva delavnica. Nemalo bi bil začuden, ko bi naletel še kje v Sloveniji na skromnejši atelje. Iz dneva v dan coklari iz hiše v delavnico.

Ob prvem srečanju me je plašno pogledal, njegov pogled je bil bolj upri v oblak na nebu kot vame. Obiskovalec, ki pride prvič k njemu, bo storil prav, da začne spočetka povsem vsakdanji razgovor. Nikar se ne predstavi kot kupec! Tudi ne začni govoriti o umetnosti, sicer boš imel smolo in ne boš videl ne delavnice ne njegovih kipov! Pred tujci skrbno skriva svojo »kiparsko deco«.

Ves je pogreznjen v domačnost hiše, ganljivo skrbi za hišno mačko, piščance, vrt, pomaga gospodinji pri vsakdanjih opravkih. V razgovoru je hudomušen in rad katero krepko zabeli. Če bi ne vedel za njegov poklic, bi težko uganil, s čim se bavi, le krepke roke izdajajo kiparja. V svoji debelušnosti je okoren, zlasti zaradi okvare nog, robat na oko, vendar ga je sama dobrota. Po tipu glave spominja na pisatelja Meška iz zrele moške dobe. Prijateljev skoraj nima in jih očitno malo pogreša. Če vstopiš v Napotnikovo delavnico, prideš v ozek, skoraj tesen prostor, ki je ves zatrpan s kiparskimi osnutki v lesu, v glini in mavcu. Če najdeš mojstra pri delu, ima opasan predpasnik, tiči v coklah, glavo pokriva značilna čepica, katero nosi le v ateljeju. Pojava Napotnika me živo spominja na francoske kiparje, zlasti one, ki so prihajali iz province v Pariz. Tišina v delavnici izziva fantazijo, prijetna je atmosfera stare tradicije. V tej skromnosti ni preveč tvegan skok v okolje srednjeveških delavnic. Kiparjeve roke vešče sučejo dleto in kiparsko orodje. V delavnici ima skromen naslanjač, v katerega posadi obiskovalca. V roko mi je stisnil dnevnik. Prižgal sem pipo in se zavil v oblak dima. Napotnik ne kadi. Ko je opazil, da so mi pogledi uhajali k njegovemu delu, je kmalu iz trte izvil razlog, da je prenehal. Očitno je priučen na delo v samoti in »tihega družabnika« ne prenese. Potožil mi je, da ne vidi globine, večkrat med delom zaokroži dlan in si zasloni oko, da si vsaj nekoliko zaostri globinski pogled. Naočniki mu ne strežejo pri kiparjenju. Tudi ne more delj časa stati v ateljeju zaradi bolečin v nogah. Napotnik me spominja v svojih nadlogah Michelangela, ki je starostne tegobe premagoval s titansko voljo.

Napotnikova
skicirka (1907/08)

Napotnik
z ženo ob hiši
na Tičnici
v Šoštanju

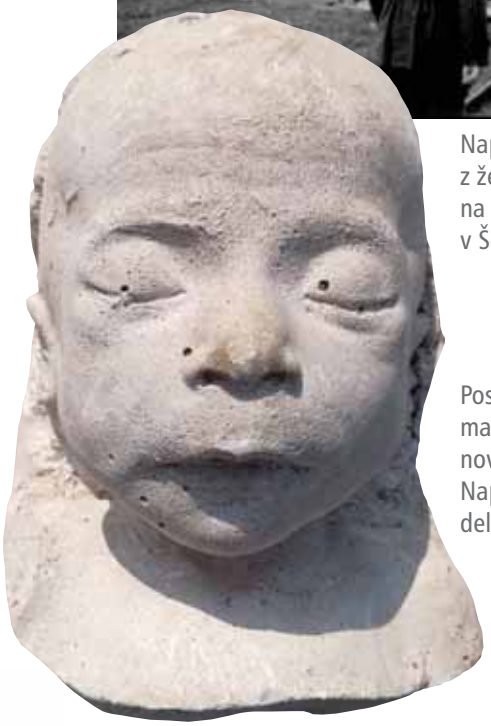

Posmrtna
maska
novorojenčka,
Napotnikovo
delo, 1943

Schubert, iz skicirke

Pri Napotniku doma:
vdova Ela, slikar Jože
Svetina ter množica kipov

Spomladansko sonce je mojstra Napotnika, ki je zadnje čase precej bolehal, izvabilo pred hišo. Zgleda, da bo kmalu spet prijel za dleto — v novem ateljeju.

osebni predmeti

Napotnikov pipec

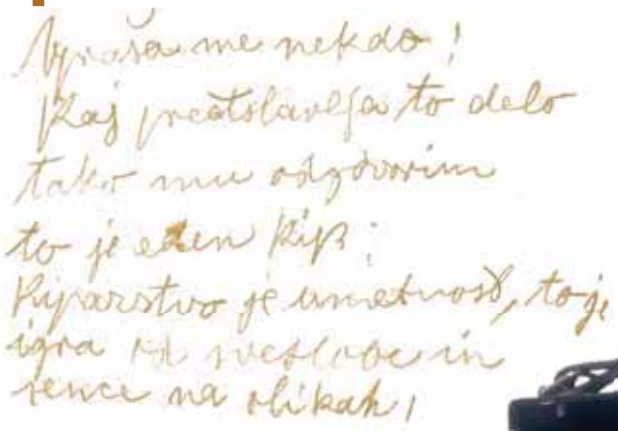

Zapis v Napotnikovi skicirki, povzet po Rodinu

Napotnikov fotoaparat

Odlitek Napotnikove noge

Njegovo Veličanstvo
Aleksandar I
po milosti Božjoj i volji narodnoj
kralj Jugoslavije
blagovoleo je potpisati sledeći ukaz
Na predlog Našeg Ministra prosvete
odlikujemo:
Gospodina Napotnika Ivana
vajara iz Zavodne (Slovenija)
Kraljevskim ordenom
Jugoslovenske Krune
petim (V) redom
Naš Ministar prosvete
neka ovaj Ukaz izvrši
Aleksandar s.r.
No. 51335. Ministar prosvete Petar Stanković s.r.
19 decembra 1932 god.
u Beogradu
Kancelar Kraljevskih ordena daje ovu Povelju
Gospodinu Napotniku Ivanu
K.O No 6475 kao dokaz njegovog odlikovanja
3 januvara 1933 god.
u Beogradu I kancelar I sekretar
Reprodukovano u Vojnom geografskom institutu Beograd.

Suhi pečat pisarne kraljevskih odlikovanj s kraljevim grbom

Ukazom
pretsednika
Federativne narodne republike Jugoslavije
Josipa Broza Tita
broj 67 od 20. novembra 1958 godine
za naročito izlaganje in postignute uspehe
u socialističkoj izgradnji naše zemlje
odlikovan je
Ivan J. Napotnik
Ordenom
rada I reda
o čemu se izdaje ova povelja
kancelarija ordena
u Beogradu, 20. novembra 1958 godine
šef kancelarije ordena
Marko Vučković

Kraljevski red jugoslovanske krone V. razreda, 30. po rangu odlikovanj Kraljevine Jugoslavije

priznanja

Napotnik je prejel Kraljevski red jugoslovanske krone V. razreda, Red zaslug za ljudstvo II. razreda ter Red dela I. razreda. Imenovan je bil za častnega občana Občine Šoštanj (prvi po drugi svetovni vojni).

Red zaslug za ljudstvo II. razreda, 20. po pomembnosti v hierarhiji odlikovanj SFRJ

Red dela I. razreda, 15. v vrstnem redu pomembnosti jugoslovanskih odlikovanj

Listino častnega občana je izdelal slikar Maksim Gaspari.

1

Za kip, ki ga je naredil na Dunaju, je prejemal vse leto kosilo zastonj.

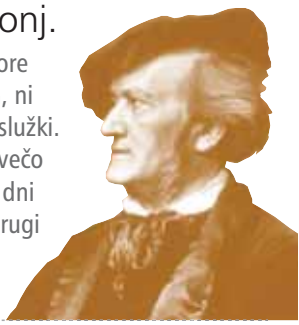

Med šolanjem je Napotnik živel skromno: podpore od doma po letu 1910, ko je domačija pogorela, ni več dobival – preživljal se je s priložnostnimi zaslužki. Za marmorno poprsje Richarda Wagnerja za slovečo Tretjo kavarno v Pratru si je tam prislužil za leto dni kosilo. Ta kavarna edina od treh ni pogorela v drugi svetovni vojni; na njenem mestu so leta 1963 zgradili hokejski stadion. Usoda kipa ni znana.

2

Nekatere figure Kossuthovega spomenika v Budimpešti so Napotnikove.

Nekateri avtorji pišejo, da je Napotnik v delavnici Jánosa Horvaya delal na oblačilih figur, drugi, da je izdelal »nekaj figur« za ta veliki spomenik, na katerem je devet celopostavnih likov. Sam kipar je Dobidi povedal, da je na spomeniku »delal in modeliral ter izvrševal dekorativne detajle«. Odprtje spomenika je bilo leta 1927, ker pa naj bi spomenik deloval »pesimistično«, so ga leta 1950 umaknili in leta 1973 postavili posamezne figure v parku v Dombóvárju. Leta 2012 so sklenili, da bodo rekonstruirali prvotno postavitev.

3

Napotnikovi kipi bi morali stati na stavbi jugoslovanske skupščine v Beogradu.

Napotnik je bil med osemnajstimi kiparji iz Jugoslavije, katerih kipi naj bi krasili zunanjščino parlamenta. Izbrani so bili na natečaju, od Slovencev: Dolinar, Kos, Zajc in Napotnik. Ker so bila dela preveč slogovno raznorodna, do izvedbe v umetnem kamnu ni prišlo, poznamo pa Napotnikov mavčni model za Vrtnarja, 1926.

4

S honorarjem, ki so mu ga plačali Woschnaggi za kipa pred dvorcem Gutenbüchel, naj bi si kupil hišo na Tičnici.

Kipa sta bila narejena leta 1927, hišo v Šoštanju pa si je Napotnik kupil leta 1939.

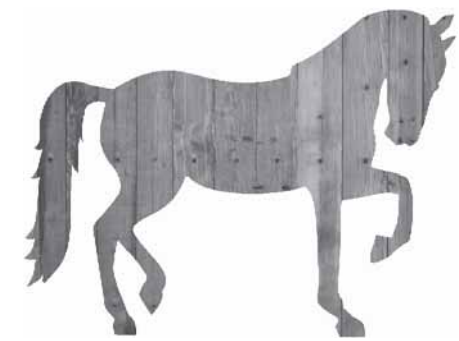

5

V Zavodnjah naj bi izdelal lesenega konja v naravni velikosti.

Klesal ga je pod staro hruško ob Zdovčevi kašči. Konja naj bi z vozom odpeljali nekam v Budimpešto. To ljudsko izročilo še ni preverjeno: je kipar sodeloval pri kakšnem obsežnejšem projektu, ki nam (še) ni znan?

Iz predvojnega časa je anekdota. Ko je bil umetnik Ivan Napotnik v Ljubljani, so ga kolegi vprašali — mojster, kaj pa kaj zdaj delate? Napotnik jim je odgovoril: »Seno sušimo.«

miti o Napotniku

V zvezi z Napotnikom obstaja precej mitov in ljudskih prepričanj, ki še čakajo na kritičen pretres in nadaljnje raziskave.

6

Ko so selili Napotnikovo zapuščino, so skurili za en voz nedokončanih kipov.

Ustno izročilo je še danes ohranjeno med domačini. Kipar sam je povedal: »Marsikatero delo sem obtesal samo v grobih obrisih, nato pustil: čez leto ali dalj časa ga šele vzamem v roko in dovršim.«

7

Napotnik naj bi izdelal angelske glavice za okras na kroni zvona, ki je sedaj v mestni cerkvi sv. Mohorja in Fortunata v Šoštanju.

Zvon ima krono s šestimi operutničenimi angelskimi glavicami. Zanj naj bi darovala Marjeta Radman, po domače Žunkovica, iz Zavodenj.

8

Napotnik naj bi v mavec odlil svoje genitalije.

Odlitek je signiran.

isti relief, a različno osvetljen

Svetloba od zgoraj dramatično poudari oblost lobanje, loke obrvi, očesne jamice, ustnice in brado.

V **svetlobi od spodaj** se razkrijejo podrobnosti vek in vratu.

Svetloba od spredaj meče plitve sence in relief deluje povsem ploskovito.

Svetloba s strani (oplazna svetloba) ustvari močne sence, relief deluje precej višji, kot je v resnici, veliko bolj izbočen.

Doslej smo spremljali kiparja Napotnika pri izbiri lesa, pri razmišljanju o vsebini in nastanku kipov. Ko se likovno delo loči od snovalca, začne živeti svoje življenje. Pomembno je, kako je postavljeno na ogled: da si ga lahko ogledamo s primerne **oddaljenosti**, na ustrezni **višini** in v premišljeni **osvetlitvi**. Kipar na to navadno ne more več vplivati.

Lastni portret (Lastna podoba, Avtoportret), 1923, vrbov les

en kip ali štirje?

Vidimo samo stvari, ki so osvetljene. Vtis kipa je zelo odvisen od postavitve vira svetlobe: drugače deluje, če je osvetljen z leve ali desne, od zgoraj ali od spodaj, od spredaj ali s strani – skoraj, kot bi šlo za več kipov, ne za enega samega.

Se spomnite podobe kiparja z Dunaja z bujno frizuro? Je bila izkušnja prve svetovne vojna tista, ki mu je vzela lasé in vodila roko, da je na avtoportretu vrezala globoke brazde v obraz, čeprav je bil v resnici še gladek? Kipar je bil leta 1923, ko je izdelal avtoportret, star 35 let. Se je upodobil takšnega, kot je bil videti v resnici, ali kakršnega se je dojemal?

Pri avtoportretih predpostavljamo, da se umetnik upodablja, opazujoč se sproti v ogledalu. Napotnik se je upodobil po fotografiji.

Napotnikovi kipi, ki jih je podarila vdova Ela, so bili del Napotnikove galerije, postavljene leta 1963 v II. osnovni šoli v Šoštanju.

Stalno galerijo umetniških del Ivana Napotnika so postavili leta 1979 v Kulturnem domu v Šoštanju. Razstavljenih je bilo 43 del.

Postavitev v Vili Mayer je od leta 2010.

Gravirana kovinska tablica na kipu Materinstvo: so bili tako označeni kipi v posebni zbirki? Ali za kakšno razstavo?

Skica tonda, zadnja stran Portreta matere

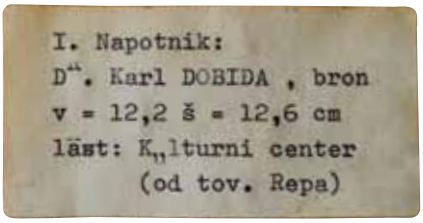

lastniki, zbirke

Pri srečevanju z umetninami poskušamo ugotoviti tudi, kakšna je bila njihova »življenjska pot« – kdo so bili njihovi dosedanji lastniki, del katerih zbirk so bile. Več podatkov navadno nudi zadnja stran (pri reliefih) ali spodnja ploskev (pri stoječih plastikah). Večina plastik v šoštanjski zbirki je označena z inventarnima številkama Kulturnega centra Ivan Napotnik Velenje ter Občine Šoštanj, nekaj pa je tudi zgovornejših ...

Pod osnutkom spomenika je listič z zbledelim žigom: NAPOTNIK IVAN, akad. kipar, Šoštanj. Na roko je pripisano: »21. 6. 1960 dobila od Ele Napotnik, ko so pokopali mojstra.«

Nalepka na Kopalki: »Pavl[e Kramer? C]elje.« Kip je Kulturnemu centru Ivan Napotnik leta 1985 prodala Ana Kramer iz Celja.

samostojno branje

Serija naših pogledov je končana: vidi oko zdaj kaj bolj ostro, kot je na začetku? Vidi več? So možgani kaj bolj nagubani? Je skrinja z jezikovnim zakladom bogatejša za kakšen izraz?

Hic Rhodus, hic salta! so rekli stari Latini:
Tukaj in zdaj pokaži, kaj znaš!

Katera je tvoja najljubša Napotnikova umetnina?
Je obla plastika ali relief?
Iz katere tvarine je narejena?
Se na njej še vidijo sledi orodja ali ne?
Katerega orodja?
Je polna ali votla?
Je to končni izdelek ali osnutek? Odlitek osnutka?
Se je kipar na plastiko podpisal? Kje?
Je na njej podatek, kdaj je nastala?
V čigavi lasti je (bila)? (Pogosto pomaga pogled od spodaj.)
Je pobarvana ali naravne barve? Patinirana?
Je površina gladka ali s teksturo?
Kaj skulptura upodablja?
Je to del kakšne zgodbe? (Če ne poznaš izvirne zgodbe, si jo lahko izmisliš.)
Ali ima skulptura kakšno značilno držo?
Ali značilen izraz obraza?
Ju lahko prikažeš s svojim telesom?
Ali opaziš še kaj posebnega?
Je izbrana skulptura podobna še katerim drugim?
V čem (material, motiv, forma, obdelava ...)?
...

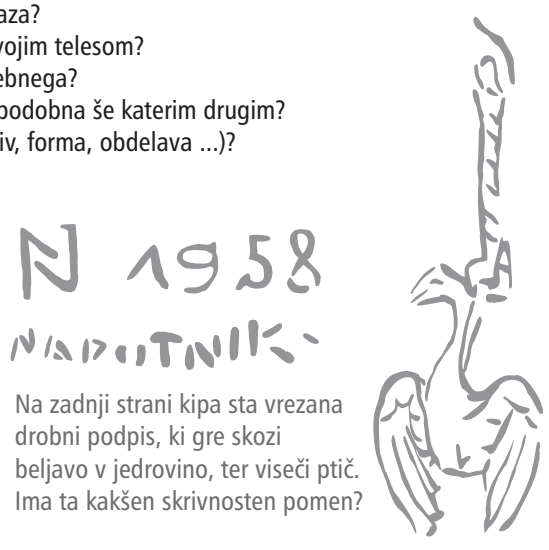

Na zadnji strani kipa sta vrezana drobni podpis, ki gre skozi beljavo v jedrovino, ter viseči ptič. Ima ta kakšen skrivnosten pomen?

Slepa,
okoli 1952 (1958?),
les španskega bezga

poustvaritev umetnin

Otrok se spontano ali na vzpodbudo poistoveti z umetnino: kakšna je drža skulpture, kakšen je izraz njenega obraza?

Šele po natančnem opazovanju je možno posnemati umetnino. Osebna izkušnja in aktivno sodelovanje utrdita vtis videnega.

predelava skulptur

Aplikacije za obdelavo fotografij na mobilnih telefonih in računalnikih omogočajo različne učinke. Kako se s predelavo spreminjajo videz, izraz in sporočilo kipa?

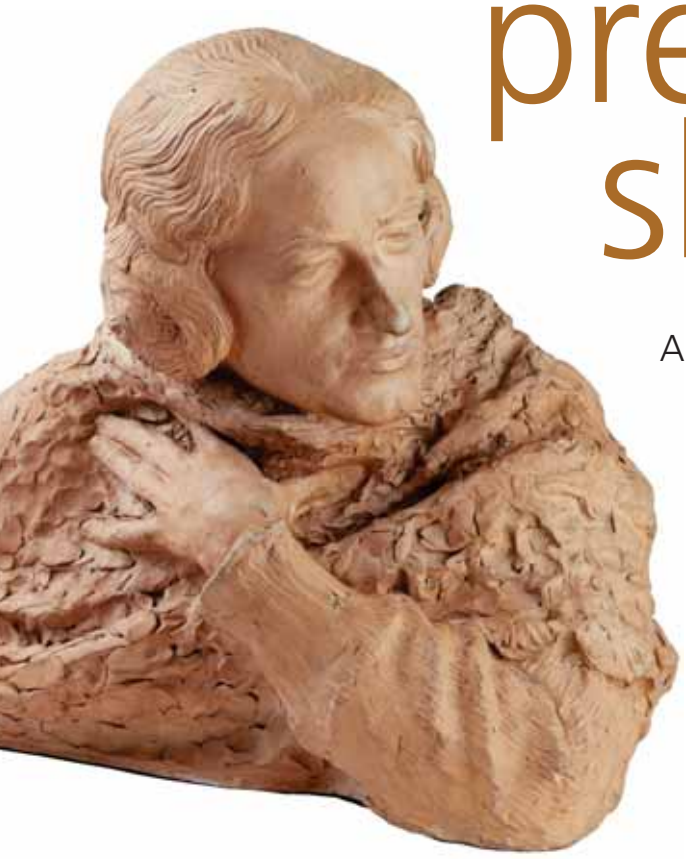

Milka Rihtarič,
1923, žgana glina

In zdaj?

Odložite misli.
In mobilnik.
Samo glejte.
In se čudite.
In užijte življenjsko radost
ustvarjanja teh kipov
iz nekega drugega časa ...

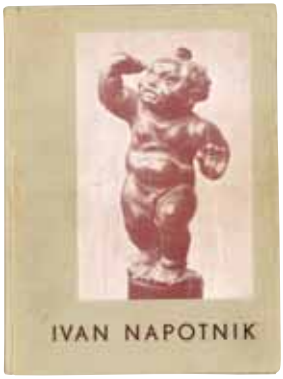

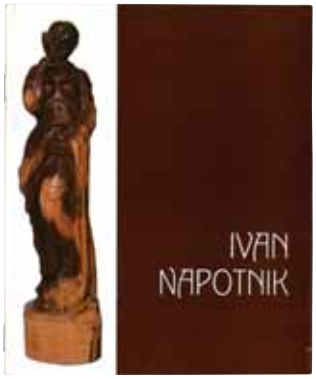

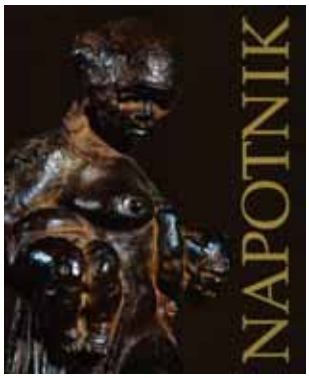

Ključne publikacije o Napotniku

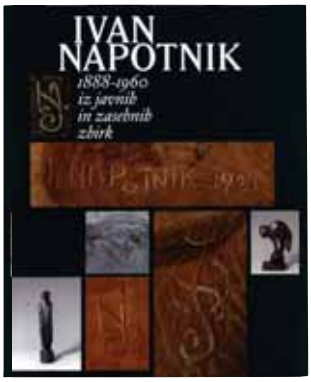

ključna literatura o kiparju in njegovih delih

Dr. Karel Dobida je poznal Napotnika štirideset let in je spregovoril o njem neposredno kot prijatelj, črpajoč iz pogovorov in dopisovanja z njim.

K.[arel] D.[obida]: Pri kiparju Ivanu Napotniku. V: Jutro, dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko, 27. 6. 1926, letnik 7, številka 145, str. 11, 12.

Dobida, Karel: Ivan Napotnik 1888–1958. Katalog ob retrospektivni razstavi. Narodna galerija, Ljubljana, 1959.

Dr. Stane Mikuž je sestavil življenjsko zgodbo kiparja iz množice virov in pričevanj ter podrobno razčlenil njegovo delo.

Mikuž, Stane: Ivan Napotnik, katalog stalne galerije v Šoštanju. Kulturni center Ivan Napotnik Velenje, Velenje, 1979.

Mikuž, Stane: Ivan Napotnik, njegovo življenje in umetniško ustvarjanje. Mladinska knjiga Ljubljana, Kulturni center Ivan Napotnik Titovo Velenje, 1984.

Mag. Milena Koren Božiček je kot poznavalka in preučevalka kiparja osvetlila nova spoznanja na zadnjih razstavah v Velenju, Ljubljani in na Dunaju ter v stalni zbirki v Šoštanju.

Koren Božiček, Milena, in Jenko, Mojca: Ivan Napotnik (1888–1960): Iz javnih in zasebnih zbirk. Narodna galerija, Ljubljana, Galerija Velenje, 2006.

Koren Božiček, Milena: Kipar z ljubeznijo do lesa in malega človeka. V: Vodnik po stalnih zbirkah vile Mayer, Zavod za kulturo Šoštanj, Šoštanj, 2011.

Str. 1, 2: Janez Napotnik: Študija peres po naravi, list 8, C. kr. umetnoobrtna strokovna šola v Ljubljani, 1904, akvarel. Hrani Jože Svetina. **Str. 3:** Dobida, 1926. **Str. 4:** Ivan Napotnik, 1. 1. 1909. Koren Božiček, 2011, str. 18. **Str. 5:** Ela Goršek, detajl. **Str. 7:** Napotnikov oče, risba s svinčnikom: Mikuž, 1984, str. 20. I »Moja mati v starosti 63 let, narisal Ivan Napotnik, 29. 10. [19]08«, risba s svinčnikom: ibid., str. 14. I Kipi iz Zdovčeve kapelice, hrani Branko Penšek. Ohranjeni so še Lurška Mati božja, Marija z detetom ter mrtvo telo Gospodovo, slednja kipa sta v kapeli in preslikana. I Napotnikov citat o Jagru: Bogomil Gerlanc: Ivan Napotnik. V: Celjski zbornik, Celje, 1951, str. 148. https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-F1EH46BH/7bd54055-aba3-484c-be7f-b6429971c8c/PDF I Ivan Smolnikar, Jutro: dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko (14. 2. 1936), letnik 17, številka 37. URN:NBN:SI:DOC-LW1RI9RP, https://www.dlib.si/ stream/URN:NBN:SI:DOC-LW1RI9RP/c30ec34b-bfd8-4494-9792-8f2efcc8eab4/PDF. I Krstna knjiga župnijskega urada sv. Peter v Zavodnjah, Občina Šoštanj na Štajerskem, zvezek III, 1862–1914. Hrani Upravna enota Velenje (oktober 2018). **Str. 8:** Povzeto po: Dobida, 1959. I Zavodnje, Franciscejski kataster. https://mapire.eu/en/map/cadastral /?layers=osm%2C3%2C4&bbox=1669325.5535596516%2C5847036.003607463%2C1675008.1688812277%2C5848946.929314593. I Zdovčeva domačija in závod: Dobida, 1959. **Str. 9:** Repič: https://sl.wikipedia.org/wiki/Alojzij_Repi%C4%8D#/media/File: Alojzij_Repi%C4%8D_1915-25.jpg. I Putto, definicija: Likovna umetnost, 1979. Franci Horvat: Sto vodnjakov na Slovenskem, 2006. https://sl.wikipedia.org/wiki/Putto. **Str. 10:** Ivan Napotnik leta 1907 na Dunaju. Izrez. Hrani Galerija Velenje, iz zapuščine Ivana Napotnika. I O leseni plastiki: Dobida, 1959. I Zelezny v atelieju: https://commons. wikimedia.org/wiki/File:Franz_Zelezny_1902.jpg. I Zeleznyjev portret: https://de. wikipedia.org/wiki/Franz_Zelezny#/media/File:Bildhauer_Franz_Zelezny.jpg **Str. 11:** Spričevala: »Zeugnisse 1903–1930« (Zeugnis-protokoll der Allgemeinen Schulen und der Spezialschulen, Bd. 13). © Akademie der bildenden Künste Wien, Universitätsarchiv, foto: Eva Schober. I Hellmer v atelieju, © ONB/Vienna Picture Archives 105.016-D, »Edmund Hellmer im Atelier«, objavljeno z dovoljenjem št. AZ: 57737/1/2018. Vir: https://austria forum.org/af/Biographien/Hellmer% 2C_Edmund_von **Str. 12:** Podatki o času šolanja in mnenji profesorjev iz podatkovne baze, Universitätsarchiv der Akademie der bildenden Künste Wien, elektronsko sporočilo, Eva Schober, 1. 10. 2018. I Loos: https://en.wikipedia.org/wiki/Adolf_Loos#/media/File:Adolfloos.2.jpg. I Müllner: https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Datei:Josefm%C3%Bcllner.jpg. I Hellmer: https://www. geschichtewiki.wien.gv.at/Datei:Edmundhellmer.jpg. I Bitterlich: https://www.geschichte wiki.wien.gv.at/Hans_Bitterlich. I Akademija okoli 1910, © ONB/Vienna Picture Archives R 1239-C, »Akademie der bildenden Künste«, objavljeno z dovoljenjem št. AZ: 57737/1/ 2018. Vir: http://www.aeiou.at/aeiou.encyclop.data. image.a/a189458a.jpg. **Str. 13:** Kašča: Dobida, 1959. I Povzeto po raziskovalni nalogi Lilijana Podvinšek, Jasmina Grudnik: Kipar Ivan Napotnik (življenje in umetniško ustvarjanje). OŠ Bibe Röcka Šoštanj, mentorica Mija Žagar, 2004. I Napotnik: iz filma RTV SLO KF 473/4. – P: Kipar Napotnik, skulptura v lestu, 1960. Kopijo hrani Vila Mayer. **Str. 14:** Horvay: https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/h-75B54/horvay-janos-75ECO/. I Ela Napotnik, izrez, foto hrani Vlado Kojc. I Viktor Kojc: http://www.saleskibiografskileksikon.si/index.php?action=view&tag= 725. I Jože Svetina: http://www.saleskibiografskileksikon.si/index.php?action=view&tag= 574. I Spominska plošča: Odkrili spominsko obeležje. V: Naš čas, 14. 6. 1974, str. 4. https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-YGIFN030/d9d9c4fc-c255-4b16-8b53-8e6911a179a5/PDF **Str. 15:** Napotnik pri ustvarjanju: Osnova: arhivski film Kiparska razstava in delo Ivana Napotnika. 1959. Slovenski filmski arhiv, Arhiv Republike Slovenije, SI AS 1086/344. Kopijo hrani Vila Mayer. **Str. 16:** Napotnikov bat in dleta: hrani Branko Penšek. I Napotnikove modelirke: hrani Jože Svetina. **Str. 17:** Osnutek za Mačko: hrani Jože Svetina. I O »obtesanju« Dobida, 1959. I Izjava dr. Steleta: M. S.: Hišica, ki jo obiskujejo ljubitelji umetnosti. V: Večer, 10. 1. 1968, str. 8. **Str. 18:** Skice mačke: sken v arhivu Vile Mayer, izvirnik hrani Galerija Velenje, iz zapuščine Ivana Napotnika. **Str. 19:** Glasba, pozlačena lesena skulptura, hrani Glasbena matica Ljubljana. Foto: Janez Kotar. Objavljeno z dovoljenjem Glasbene matice Ljubljana. **Str. 20:** Kralj Aleksander: https://hr.wikipedia.org/wiki/Aleksandar_I._Kara%C4%91or%C4%91evi%C4%87#/media/File:Kralj_aleksandar1.jpg. I Ugrabitev Sabink: https://th.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g187895-d591565 -i215061380-Loggia_dei_Lanzi-Florence_Tuscany.html. I Fotografija slavnosti ob 60-letnici Glasbene matice. Hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, Glasbena zbirka, Arhiv Glasbene matice Ljubljana, mapa Prvi slovenski glasbeni festival. Objavljeno z dovoljenjem NUK. **Str. 21:** Mikuž, 1984, str. 60. I Pismo Napotnika Glasbeni matici, 12. 3. 1932. Hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, Glasbena zbirka, Arhiv Glasbene matice Ljubljana, mapa Prvi slovenski glasbeni festival. Objavljeno z dovoljenjem NUK. I Obstaja še podrobnejša skica osnutka, v: Koren Božiček, Jenko, 2006, str. 27: Galerija Velenje, dokumentacija, zapuščina Ivana Napotnika, L 15 r. **Str. 22:** Glasba, detajl, hrani Glasbena matica Ljubljana. Foto: Janez Kotar. Objavljeno z dovoljenjem Glasbene matice Ljubljana. **Str. 24:** Junaki, izrez. Mikuž, 1984, str. 165. **Str. 25, 26:** Les, vir splet. Članek v: Dobida, 1926. **Str. 26:** Dobida, 1926. **Str. 28:** O ilovici: Dobida, 1959. I Raška: www.fran.si. **Str. 30**: Portret Antonije Stopar. Koren Božiček, Jenko, 2006, str. 83. **Str. 32:** Preris krožne signature, 1933: Otrok z vrtnico, nagnoj, višina 24 cm, hrani Vlado Kojc. I Preris krožne signature, 1943: Gola žena z draperijo, nagnoj, višina 24 cm, hrani Nada Cole, Združeno kraljestvo. I Preris krožne signature, 1951: Deček z žabo, nagnoj, višina 24 cm, hrani Janek Šubic. **Str. 34:** Deček z gosjo: http://www.meravigliedivenezia.it/sl/virtualni-predmeti/MAN_ 052.html. I Skulpture F. Zeleznyja: Velika bolečina: https://www.dorotheum.com/en/ auctions/current-auctions/kataloge/list-lots-detail/auktion/11129-antiques-clocks-sculpture-faience-folk-art-vintage-metalwork/lotID/282/lot/1848206-franz-zelezny.html. I Navdušeni: http://www.artnet.fr/artistes/franz-zelezny/entz%C3% Bcckter-putto-1ZCMqMybkZREAamlDXldqg2. I Putto: http://www.artnet.fr/artistes/franz-zelezny/putto-Qqz3kMi7k_x4wJuuGyWfTg2. **Str. 36:** Osnutek v zasebni lasti. **Str. 37:** Risba Kajuh: https://www.delo.si/kultura/knjizevni-listi/poklon-pesniku-in-narodnemu-heroju-karlu-destovniku-kajuhu.html. I Dr. Dušan Mravljak: https://sl.wikipedia.org/wiki/Du%C5%A1an_Mravljak#/media/File:Du%C5%A1an_Mravljak.jpg. I Božo Mravljak: http://www.saleskibiografskileksikon.si/index.php?action=view&tag=730. **Str. 38:** Podatki o spomeniku vojnim žrtvam: Kronika župnije sv. Petra v Zavodnjah, str. 132. Kopijo hrani Muzej Velenje. **Str. 40:** Marijino kronanje, Koren Božiček, Jenko, 2006, str. 98. I Kronanje Marijino, 1902, Mikuž, 1984, str. 69. I https://it.wikipedia.org/wiki/Madonna_dell%27Umilt%C3%A0#/media/File: Angelico,_madonna_dell%27umilt%C3%A0_washington.jpg. I https://en.wikipedia.org/ wiki/Virgin_Annunciate_(Antonello_da_Messina,_Munich)#/media/File:Antonello_da_ Messina_036.jpg. **Str. 42:** Detajl iz skicirke, hrani Branko Penšek. I Mimika: https://archive.org/details/mimikund physiog00pidegoog/page/n169. I https://en.wikipedia.org/wiki/The_Expression_of_the_ Emotions_in_Man_and_Animals. I https://archive.org/ details/Bell1844nu34M/page/ n151. **Str. 46:** Nagnoj, vir: splet. I Poimenovanje zlati dež: geslo Nagnoj, Leksikon Cankarjeve založbe. Drugi pregledani natis, Cankarjeva založba, Ljubljana 1976, str. 635. **Str. 49:** Favn na razstavi v Šoštanju, izrez, foto hrani Vlado Kojc. I Lirikonfestov nagradni umetniški kipec »velenjica – čaša nesmrtnosti« je modernistična preinterpretacija po motivu Napotnikovega Mladega favna, umetniška stvaritev akademskega kiparja Jurija Smoleta. Vseslovensko književno nagrado od leta 2006/2007 tradicionalno (vsako leto) podeljuje Ustanova Velenjska knjižna fundacija na Mednarodnem Lirikonfestu Velenje oz. festivalni Akademiji Poetična Slovenija za vrhunske desetletne pesniške opuse slovenskih pesnikov in pesnic, ki pomembno zaznamujejo umetniško literaturo 21. stoletja. Povzeto in foto: http://uvkf.si/sl/velenjica-casa-nesmrtnosti. I Vila Široko: http://www.rlv.si/si/fotogalerija/1041. I Favn, izrez. Dobida, 1959, XXII. **Str. 50:** Kip Starka z ribo je deležen velike pozornosti med obiskovalci zbirke, ki v ribi vidijo falus, nekateri pa namigujejo na simptome bakterijske vaginoze. I Figura Priapa: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Etruskische_Statue_Priapus.JPG. I Freska Priapa: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Mercurius-Priapus_MAN_Napoli_SN.jpg. I O Priapu: http://aktuelno.net/vesti/zanimljiv/ANTICKI-BOG-SA-OGROMNOM-ERekcijom-Prijapa-su-u-pomoc-prizivali-masturbacijom-FOTO/c/2693820. **Str. 51:** Batman: http://pittsburgh comics.com/2015/09/11/9th-anniversary-sale/batman-9-comic-book/. I Padli angel: Gustave Doré (1866), ilustracija za Izgubljeni raj Johna Miltona. **Str. 54:** Dr. Mayer: Foto arhiv Vile Mayer. I Šoštanj svojemu županu, Jutro: dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko (1. 1. 1932), letnik 13, številka 1, str. 3. URN:NBN:SI:DOC-F648U2P9, https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-F648U2P9/3dfbc1b6-ff9e-42dd-8987-0b8c705e3f1 d/PDF. **Str. 55:** Coysevox, Nimfa: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nymph_shell_ Coysevox_Louvre_MR1823.jpg. I Schwarz, Nimfa: https://photoseed.com/collection/ single/die-nymphe/. I Blondel, Nimfa: https://en.wikipedia.org/wiki/Medici_Fountain#/ media/File:Palais_du_Luxem bourg_-_Plan_et_%C3%A9l%C3%A9vation_de_la_grotte_ du_jardin_-_Architecture_fran%C3%A7oise_Tome2_Livre3_Ch8_Pl9.jpg. I Relief iz Carrawburgha: https://en.wikipedia.org/wiki/Coventina#/media/File:Hope-coventina 01.jpg. **Str. 56:** Jupiter: https://en.wikipedia.org/wiki/Jupiter#/media/File:Jupiter_and_ its_shrunken_Great_Red_Spot.jpg. I Ganimed: https://sl.wikipedia.org/wiki/Ganimed_ (luna)#/media/File:Ganymede,_moon_of_Jupiter,_NASA.jpg. I Slika na kraterju: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ganymedes_Zeus_MET_L.1999.10.14.jpg. I Zevs ugrabi Ganimeda: http://www.gay-art-history.org/gay-history/gay-art/gay-sex-advertising/budweiser-beer-gay-boy-advertising/budweiser_drawing.html. I Homer, Ilijada. Prevedel Anton Sovre. Državna založba Slovenije, Ljubljana 1950, str. 387. **Str. 58:** Pojasnila o Netki: Andrej Mrak na podlagi novelete Frana Govekarja z naslovom Mala rokavičarica (objavljena leta 1900 v Ljubljanskem Zvonu z naslovnim listom Prešernov album), ki govori o Prešernovi zvezi z Ano Jelovšek. I Provenienca Gerlanc: Koren Božiček, Jenko, 2006, str. 64. I https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi100 9930/. **Str. 59:** Tovarna usnja Šoštanj, hrani Vlado Kojc. Miran Aplinc: Vošnjaki, industrialci iz Šoštanja. Zavod za kulturo Šoštanj, Šoštanj, 2005, str. 104. I Konjska glava, izrez prej navedenega tiska. **Str. 60:** Konja je shranil Ratko Stevančević in ju po posredovanju Danila Čebula odstopil za muzej. I Woschnaggov konj na kvadratnem podstavku ob industrijskem vhodu v nekdanjo Tovarno usnja Šoštanj, foto: Rajko Zaleznik, maj 2003. I Izročilo o konjih: povedal Ljubo Dovšak, oktober 2018. **Str. 61:** Šoštanj 1958: hrani Vlado Kojc. I Postavitev razstave Ivana Napotnika v Narodni galeriji 1959. © Narodna galerija, Ljubljana (Arhiv). Objavljeno z dovoljenjem Narodne galerije št. k 24 / 53-0218. I Postavitev razstave Ivana Napotnika v Narodni galeriji 2006. © Narodna galerija, Ljubljana (Arhiv). Foto: Janko Dermastja. Objavljeno z dovoljenjem Narodne galerije št. k 24 / 53-0218. I Velenje 2006: Galerija Velenje. I Dunaj 2008, pročelje in postavitev zbirke, foto: Marjan Tekauc. **Str. 62:** Dobida: https://www.ng-slo.si/si/razstave-in-projekti/razstava/osemdeset-let?id=1314. I Rokopis Dobide: posvetilo v knjigi hrani Vlado Kojc. **Str. 63:** http://vila-mayer.si/zbirke-2/kiparska-zbirka-ivana-napotnika/. **Str. 65:** Napotnikovo priznanje: prejel Viktor Kojc, hrani Vlado Kojc. I Napotnikova diploma: prejel in hrani Mešani pevski zbor Svoboda Šoštanj. I Napotnikova plaketa: prejel Alojz Zavolovšek, hrani Marjana Zavolovšek, foto: Peter Marinšek, posredovala Galerija Velenje. I Priznanje Male Napotnikove kolonije: prejel in hrani Milojko Kumer. I Bronasta Napotnikova značka: prejela in hrani Neva Trampuš. **Str. 66:** Zlata Napotnikova značka: prejel Alojz Zavolovšek, hrani Marjana Zavolovšek, foto: Peter Marinšek, posredovala Galerija Velenje. I Listina bronaste Napotnikove značke: prejela in hrani Neva Trampuš. I Listina srebrne Napotnikove značke: prejel in hrani Milojko Kumer. I Listina zlate Napotnikove značke: prejel in hrani Arpad Šalamon. I Ulica v Mariboru, poimenovana po kiparju Napotniku: MBK: Kdaj je bila zgrajena mariborska elektrarna … Večer, 25. 1. 2017. https://www.vecer.com/kdaj-je-bila-zgrajena-mariborska-elektrarna-6247367. Povzeto po: Mariborske ulice, Založba Roman. **Str. 67:** Napotnik, Dobida,1959. I Napotnik v atelieju: Koren Božiček, 2011, str. 20. I Portret na mrtvaškem odru – delo iz Napotnikove galerije, foto iz arhiva Vile Mayer.

Str. 68: Črno-bela slika Napotnikove posmrtne maske: Viktor Kojc, hrani Vlado Kojc. Objava v: Šaleški rudar: glasilo SZDL občine Velenje (1. 7. 1965), letnik 1, številka 5. URN:NBN:SI:DOC-MVZFF5QI, http://www.dlib.si. I Napotnikova posmrtna maska: hrani Narodna galerija. http://www. sistory.si/11686/37293. I Prepis s hrbtne strani posmrtne maske po: http://www.sistory. si/cdn/publikacije/37001-38000/37293/InapotnikHrbtna Stran.jpg. I O posmrtnih maskah: Jani Pirnat in Maruša Kocjančič, Posmrtne maske iz javnih zbirk, kaj pa iz zasebnih? http://ddr.si/sl/ddr-v-okviru-traces-zbira-samo-posmrtne-maske-iz-javnih-zbirk/. Jani Pirnat, Doktorja Kramerja poslednji obraz. http://ddr.si/sl/doktorja-kramerja-poslednji-obraz/. **Str. 69:** Atelje, Mikuž, 1984, str. 118, 119. I Dobida, 1926. I Kojc: Milena Krstič Planinc: Strah je začetek vseh slabosti, kako se Viktor Kojc spominja kiparja Ivana Napotnika. V: Naš čas, 27. 12. 1990. I Dodatno izročilo o kiparju: Kadar se je odpravljal v dolino, se je vedno uredil. Izgledal je »kot iz škatlice«. Oblečen je bil v temno modro obleko, na glavi je nosil cilinder. Takšno podobo je želel kazati pred svojimi kolegi umetniki in kupci. Podvinšek, Grudnik, 2004, str. 9. I Stermecki: Vera Stermecki: Ivan Napotnik – mojster lesene plastike. V: Celjski tednik, Celje, 27. 11. 1947. I Lomšek: Maks Lomšek: Maestro lesa. V: List, revija za kulturna in druga vprašanja Občine Šoštanj in širše, XIX, 1. 3. 2012, str. 36, 37. **Str. 70:** Napotnikov podpis iz skicirke, hrani Branko Penšek. I Stupica: Anton Stupica: Napotnik – človek in umetnik. V: Celjski zbornik, Celje 1951, str. 152–158. **Str. 71:** Napotnikovo skicirko in posmrtno masko novorojenčka hrani Branko Penšek. I Hiša na Tičnici, iz filma: RTV SLO KF 143/5 – Obzornik, 31. 12. 1958: Razstava del kiparja Ivana Napotnika. Kopijo hrani Vila Mayer. I Izrezek iz članka Napotnikova dela v Narodni galeriji v Ljubljani. I Foto pri Napotniku doma, hrani Vlado Kojc. **Str. 72:** Pipec, fotoaparat z etuijem in filtre hrani Jože Svetina. I Odlitek Napotnikove noge v mavcu, v zasebni lasti. **Str. 73, 74:** Listine iz arhiva Občine Šoštanj. **Str. 75:** Tretja kavarna Prater: Marie Pertl's 3.Kaffeehaus Wien k. k. Prater Histor. Werbung von 1910: https://www.ebay.at/itm/ Marie-Pertls-3-Kaffeehaus-Wien-k-k-Prater-Histor-Werbung-von-1910-/162766758637? hash=item25e5a7a2ed. I Richard Wagner: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/eb/Richard wagner1.jpg. I Kossuthov spomenik: https://welovebudapest.com/ en/2016/04/06/faces-behind-the-places-in-budapest-lajos-kossuth/, https://en.wikipedia. org/wiki/Kossuth_ Memorial. I Vrtnar: Vera Grujić, Nerealizovana fasadna skulptura za zgradu narodne skupštine (Nasleđe, 2002). I Portal Gutenbüchel: Mikuž, 1984, str. 84. 85. I Izročilo o konju naravne velikosti: pripovedovala Krista Žlebnik, Napotnikova nečakinja, ki je živela na Zdovčevi domačiji, povedal Branko Penšek, oktober 2018. **Str. 76:** Anekdota: Kojc: Milena Krstič Planinc: Strah je začetek vseh slabosti, kako se Viktor Kojc spominja kiparja Ivana Napotnika. V: Naš čas, 27. 12. 1990. I Kipi v ateljeju, detajl, Koren Božiček, 2011, str. 20. I Izročilo o selitvi Napotnikovih kipov: Napotnikova dela so selili iz Zavodenj v Šoštanj, v atelje pri Šumrovih. Vozili so jih z lojtrnikom, ki so ga vlekli voli. Zaradi pretežkega tovora voz ni mogel speljati. Nekaj nedokončanih del so zato pustili pri sosedih v drvarnici. Nedokončani kipi so bili izdelani iz trdega in suhega lesa. Domačini so jih uporabili za kurjavo. Angela Brglez, v: Podvinšek, Grudnik, 2004, str. 12. I Domneva o zvonu: Danilo Čebul, oktober 2018. Prvotno naj bi bil zvon v župnijski cerkvi v Družmirju. I Odlitek genitalij: v zasebni lasti. **Str. 78:** Napotnik, izrez slike iz potnega lista, Mikuž, 1984, 60. I O postavitvi kipov: Nataša Golob: Umetnostna zgodovina, učbenik. DZS, Ljubljana 2018, str. 22. **Str. 79:** Napotnikova galerija v šoli: foto Viktor Kojc, hrani Vlado Kojc. I Foto: Postavitev stalne zbirke v Šoštanju, hrani Vlado Kojc. I Postavitev stalne zbirke: Sedaj tudi stalna galerija umetniških del Ivana Napotnika. V: Nač čas, 12. 10. 1979, str. 7. **Str. 84:** Milka Rihtarič, 1924, bron. **Str. 85, 86:** Rodovitnost, 1920, bron. **Str. 87, 88:** Boginja ljubezni (Materin-stvo), okoli 1946, hruškov les. **Str. 89:** Ikarus II, hruškov les. I Ikarus, smrekov les. Last Premogovnika Velenje. **Str. 90:** Ženski akt I, hruškov les. **Str. 91:** Volja moža, 1922, nagnojev les. I Usnjar, 1940, češpljev les. **Str. 92:** Utopljenka, bron. **Str. 93:** Pogreb, 1923, bron. **Str. 94:** Akt, okoli 1935, bron. **Str. 95:** Žena s papigo, 1929, hruškov les. **Str. 99:** Ilustracija Napotnika v: Rok Poles: Stopetkrat o Šoštanju v enem odstavku. Občina Šoštanj, Šoštanj 2015, str. 79. I Izjava Ele Napotnik po: D. Hribar: Napotnikova galerija, spomenik rojaku kiparju in še več kot to. Celjski tednik, 4. 12. 1969, str. 5. https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-HP2SSZHA/5ecfec37-f291-4bcb-982f-acab65a01f46/PDF. **Str. 102, 103:** Dve strani iz Napotnikove skicirke, hrani Branko Penšek.

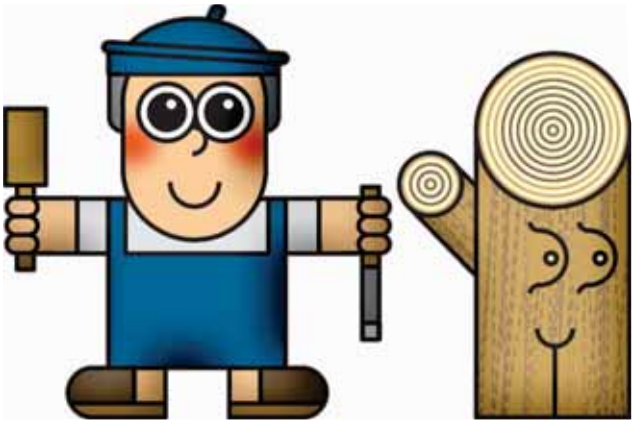

Rok in Špela Poles
KIPAR NAPOTNIK, izpostavljeni pogledi

Konzultacije: Marjana Gmajner Korošec
Fotografije na straneh:
Uroš Acman: naslovnica, 5, 9, 11, 17 kip, 19 osnutek, 23, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 39 detajli in izrez, 40 detajl, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 50, 51, 56, 57, 63, 64, 67 reliefa, pastel, 68 spominska plošča, 74 plaketa, 79 Vila Mayer, 80 osnutek, 81, 82, 83 kip, 84 – 87, 89 – 94
Špela Poles: 7, 8, 14, 15, 16, 17 osnutek, 27, 36 osnutek, 38 spomenik, 46 drevo, 65 označbe ulice, 67 kip, 71 posmrtna maska, 72, 76 odlitek, 88
Rok Poles: 27, 28, 32, 35, 36 portal, dvorec, 37, 38, 39 kip, 49 vila, 58, 59, 60 konj, 73, 76 zvon, 77, 80 detajli, 83 variacije
Peter Marinšek: 53, 65 plaketa, 66 zlata značka
Janez Kotar: 19 kip, 22, 28
Janko Dermastja: 61 razstava v Narodni galeriji leta 2006
Rajko Zaleznik: 60 konj na stebru
Marjan Tekauc: 61 Dunaj
arhiv Vile Mayer, zbirke Vlada Kojca in zasebnikov, Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana, Narodna galerija, Ljubljana, Galerija Velenje, Glasbena matica Ljubljana, splet
Pregled: Vlado Kojc, Vlado Vrbič
Založila: Občina Šoštanj, zanjo Darko Menih, župan
Oblikovanje in ilustracije: Rok Poles
Lektura: Marjana Gmajner Korošec
Tisk: Nonparel, d. o. o., Škofja Loka
Naklada: 500 izvodov, prva izdaja
Cena: 12 EUR
Šoštanj, 12. 12. 2018,
ob 130. obletnici rojstva Ivana Napotnika

Publikacija je v elektronski obliki dostopna na:
vila-mayer.si.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

730(497.4):929Napotnik I.

POLES, Rok
Kipar Napotnik : izpostavljeni pogledi / [Rok in Špela Poles ; fotografije Uroš Acman ... et al.]. - Šoštanj : Občina, 2018

ISBN 978-961-93156-8-2
1. Gl. stv. nasl. 2. Poles, Špela
297171200

Ne, ne, še ni konec. Se nadaljuje:
Napotnikova vdova je rekla,
da je kipar izdelal okoli šeststo del,
poznamo jih približno štiristo.
Ena tretjina zgodb še ni povedanih ...

Naš čas, 24. 9. 1981

Šoštanj

Našli kipec

Potem, ko so decembra lani neznanci odnesli iz Napotnikove galerije v Šoštanju eno izmed najlepših del kiparja Ivana Napotnika, bronastega »Mladega Favna«, iz leta 1937, so te dni miličniki Postaje milice v Velenju vrnili Kulturnemu centru »Ivan Napotnik« Velenje ukradeni kip nepoškodovan.

Plastiko je našel na neki njivi v Družmirju Ivan Dobnik s Koroške 23 v Šoštanju, ki dela v Tovarni usnja v Šoštanju.

Delavci Kulturnega centra se najditelju iskreno zahvaljujejo.

Favn 1937

Naš čas, 8. 2. 1980

Napotnikova galerija

Nova pridobitev

Pred časom je Kulturni center Ivan Napotnik Velenje objavil oglas, da zbira in odkupuje umetniška dela Ivana Napotnika. Na ta oglas je prišlo le nekaj ponudb, za katere je občinska kulturna skupnost Velenje zagotovila vsa potrebna sredstva za odkup. Med odkupljenimi deli je brez dvoma najpomembnejša pridobitev plastike „Rodovitnost" imenovana včasih tudi „Beda", ki sodi med Napotnikove vrhunske stvaritve ter največje dosežke v slovenski likovni umetnosti in je nastala leta 1921, torej v času, ko je bil kipar na vrhu svoje ustvarjalnosti.

Ideja in nastanek plastike spominja nekoliko na Prežihove Samorastnike. Zvedel sem, da je avtor takole opisal zgodbo nastanka te plastike: „Komaj bežno sem videl mimo idočo mlado, krepko in razvito kmečko dekle in že se mi je porodila ideja roditivnega materinstva. Model je bil tu, blizu hiše pa glina, iz katere sem najprej zgnetel to delo, pozneje pa ga ožgal."

Napotnik je napravil kasneje dva odlitka. Eden je v lasti Narodne galerije v Ljubljani, drugi pa je bil odkupljen od zasebnika in se nahaja v Napotnikovi galeriji v Šoštanju. Plastika je v bronu in je visoka 57 cm. Bila je že velikokrat reproducirana in tudi razstavljena na Napotnikovi retrospektivni razstavi v Narodni galeriji v Ljubljani leta 1959. M. M.

Ivan Napotnik: Rodovitnost, 1921

NAPOTNIK IVAN:

151. Krist, les
152. Saloma, les
153. Pri toaleti, les

31. avgust 1938 **SLOVENSKI GOSPODAR** Stran 11

Poslednje vesti

Domače novice

Konji hudo poškodovali kiparja Napotnika. Blizu Žimljakovega marofa pri Celju sta splašena konja z vozom dohitela 50 letnega kiparja Ivana Napotnika iz Zavodne pri Šoštanju, kateri je šel s prijateljem po opravkih na Teharje. Oje voza je zadelo kiparja, da je padel pod konja in voz, ki ga je vlekel devet metrov po cesti. G. Napotnik ima večkrat zlomljeno desno nogo, poškodovano hrbtenico in hude notranje poškodbe. Reševalni oddelek ga je prepeljal v celjsko bolnišnico.

Vsi njegovi kipci so majhne
ni iz lesa. Pri koncepciji ga
hrošč, prijatelja, deček z ma
(Dušice), pri kompoziciji n
ost, da, skoro pretirana polno
elepost, odločuje pa tenko
e izživljajo ti mali intimni
tnik ljubi delo kakor Dolina
vsaki obliki, ljubi pa tudi
trukturo zna izborno izrabiti
menu. Intimna poteza teh re
il, je za naše razmere neka
n element, ki je igral veliko
isokostoječih dobah: pri tak

Cer
prid
ond

Zgoraj na levi: Strahopetci, lesena plastika akad. kiparja Iv. Napotnika.

Ivan Napotnik

a s pavom. III. K mater
leti. IV. Sluh.
V. Mačka.

Na levi: Akad. kipar Ivan Napotnik iz Zavodenj pri Šoštanju, eden najbolj nadarjenih slovenskih kiparjev.

IVAN NAPOTNIK, Šoštanj.
81. Satira, plastika

Kultura

Mariborski večernik Jutra, 26. 1. 1939

Obisk pri kiparju Ivanu Napotniku

V ljubljanski bolnišnici leži že dalj časa na ortopedičnem oddelku kipar Ivan Napotnik, doma iz Zavodne pri Šoštanju. Koncem avgusta lanskega leta ga je povozil na cesti iz Celja proti Teharjem neki nepreviden voznik. Napotnik se je zdravil najprej v celjski bolnišnici, ko pa se mu zdravje ni hotelo zboljšati, se je zatekel v ljubljansko. Še sedaj, po več mesecih,ima močno poškodovano desno nogo v kolenu. Pomagati si ne more dosti niti z desno roko, ki jo komaj premika. Mimo tega je skoraj oslepel na desnem očesu, a tudi na levem mu dela vid težave.

Napotnik se je kot dvajsetletnik napotil l. 1908. na Dunaj, kjer je na tamošnji umetniški akademiji obiskal početka splošni kiparski oddelek, a po štirih letih še specialnega. Že med študijem na akademiji je razstavljal na Dunaju in v raznih nemških mestih. Ko je l. 1915. absolviral akademijo, so ga poklicali k vojakom. Med vojno se je udeležil bojev na italijanskem bojišču in je bil na Tirolskem tudi težko ranjen. Potikajoč se po bolnišnicah je končno odšel na [illegible] dopust, s katerega pa se ni več vrnil, ker je medtem Avstro-Ogrska že razpadla.

Po vojni je Napotnik razstavljal leta 1920. v Ljubljani in nato še parkrat, nakar se je umaknil v zatišje. Po njegovi lastni izjavi ga je vznevoljilo, ker so njegovi umotvori brez sledu izginili z razstav. Največ jih je pogrešil l. 1923., ko so neznani ljudje izkoristili Jakopičevo odsotnost iz Ljubljane. — Jakopič je prav takrat odpotoval na neko graščino na Primorskem, kjer je imel restavrirati več starinskih slik — in vlomili v njegov zaklenjen atelje, ki ga je imel zadaj v paviljonu. Neznanci so odnesli vse Napotnikove skulpture, poleg njih množico Jakopičevih skic, študij in slik, številna dela Langusa (okoli 20), Tratnika, Jakca, Carga, Skalickega, bratov Vidmarjev in drugih, po večini Jakopičeva osebna last. Vlomilci niso prezrli niti omare, kjer je hranil Jakopič intimitete: vlomili so tudi vanjo in se polastili korespondence in konceptov, ki jih je bilo Jakopiču najbolj žal. Ko je Jakopič obveščen o tem vlomu po slikarju Janti, prihitel v Ljubljano, je našel izropan atelje in kot v zasmeh na smetišču nekaj risb bratov Vidmarjev. Slovenska javnost ni o [illegible]ku zaradi posredovanja vplivnih osebnosti ničesar izvedela. Ni pa izključeno, da bo g. Jakopič o njem v kratkem kaj več izpovedal.

Napotnikovo ime se je vsa leta po vojni redkokdaj pojavilo v kulturnih rubrikah naših listov in revij. Lani je razstavil nekaj malega v Celju in v Mariboru, toliko da smo izvedeli, da še živi, in da se njegova dela lahko merijo z deli naših najboljših mojstrov. Kljub temu je ostal visoko cenjen. V Zavodni pri Šoštanju so ga pogostokrat obiskovali ljubitelji njegove umetnosti, po navadi z velikim razgledom po našem domačem in tujem kiparstvu, in so se šteli srečne, če so si mogli pridobiti zaželene plastike. Neizmerno žal nam mora biti, da jih ni fotografiral. Zato lahko dobimo vpogled v njegovo umetnost le, če si ogledamo njegova dela pri njihovih lastnikih, predvsem v Šoštanju, kjer jih najdemo skoraj v vsaki boljši meščanski hiši. Če po nekaj obiskih, n. pr. pri sodnem svetniku g. Potočniku, pri notarju Kraigherju in pri ge. Mravljakovi, p. d. pri Rajšterju, lahko spoznamo vse odlike njegovega dleta.

Napotnik je v dvajsetih letih kiparjenja ustvaril okoli tristo skulptur. Ko sem ga vprašal, katere šteje med najboljše, mi je odvrnil, da one, ki jih je izklesal v Budimpešti za nekega slavnega madžarskega kiparja, pri katerem je delal nad

Poleg glasbenika Frana Koruna-Koželjskega in pesnika Karla Destovnika-Kajuha je Ivan Napotnik brez dvoma najmočnejši umetnik naše Šaleške doline.

Udeleženci prve male Napotnikove galerije so se za spomin slikali s prof. Božidarjem Jakcem

Naš čas, 14. 6. 1974

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Prosveta.

Razstava kiparskih osnutkov za palačo Trboveljske prepremogokopne družbe.

Skupina osnutkov, projekta št. 3, je delo Napotnika. Skice so površne in zgledajo kakor karikature. Ženska postava v teh kompozicijah je neokusna in nepotrebna. Tudi tu ne odgovarja kompoziciji arhitekturi, oziroma prostoru, ki naj bi ga reliefi izpolnili.

Ing. arh. prof. Kregar Rado.

17. 3. 1921

stopnje, Ivan Napotnik je poslal za umetnika njegove kvalitete brezpomembno delce. Obdelava otroškega telesa in način patiniranja je celo odločna zmota, ki se mora šteti kiparju v zlo.

Dr. F. Mesesnel.

Jutro, 18. 10. 1932

ne ženne Fain parmenboljša ušica, Ma-

[illegible] rodovitnost, Junaki, Prvi koraki, Mladi favn, Kultna plesalka, Poljub.

Značilna za njegova dela v lesu je izredna oblikovna tehnična dognanost, globoko poznavanje tega žlahtnega gradiva in vselej samoroden, poetsko obču-

OB 70-LETNICI ŠOŠTANJSKEGA ROJAKA

AKADEMSKEGA KIPARJA

Ivana Napot

VAS VLJUDNO VABIMO NA

RAZSTAVE

JMETNINE V ŠOŠTANJU"

Starejši mož pohaja po gozdu. Velik je in močan in počasi brede skozi podrast. Ozira se okoli sebe, napeto, nemirno. Nekaj išče in njegovo oko bega med drevjem in grmovjem. Nato postane in se zagleda v goščavo; lep nagnoj je pritegnil njegovo pozornost. Ogleduje ga in otipava, njegova roka skoraj boža nekatere krivine in grče. Potem odstopi in po njegovem obrazu se razlije izraz mirnega zadovoljstva: našel je, kar je iskal.

VESEL FI
TRATNIK
KLEMENC
GASPARI

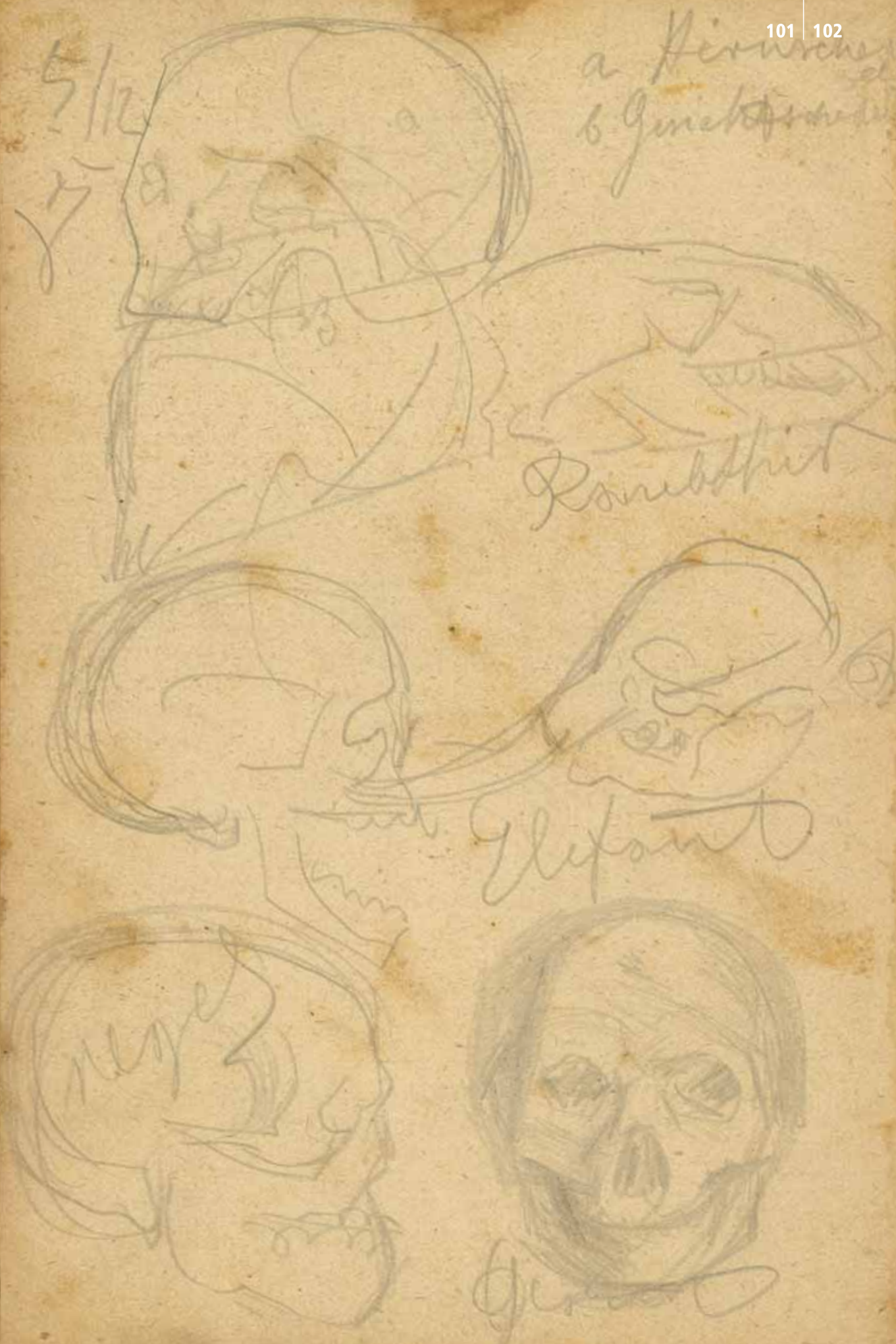

Je kipar mačko videl na krogli ali si jo je izmislil?
Kje je njegova posmrtna maska?
Stiska starka k sebi ribo ali je to kaj drugega?
Kdo je parkljasti otročiček s čokoladno tablico?

Presenetljiva srečanja z umetninami in njihovimi zgodbami: če veš, kaj gledaš, vidiš več.
Vaje za oči in možgane, vaje v branju umetnin.

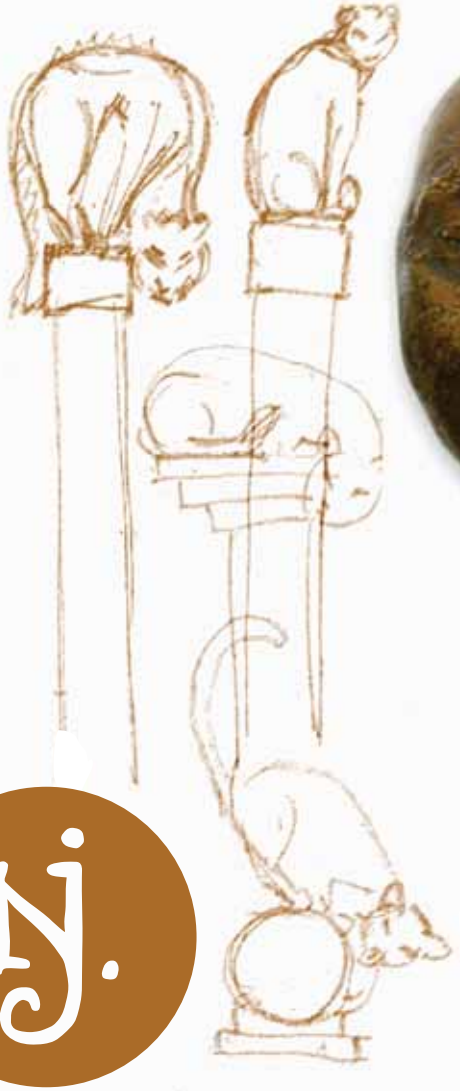

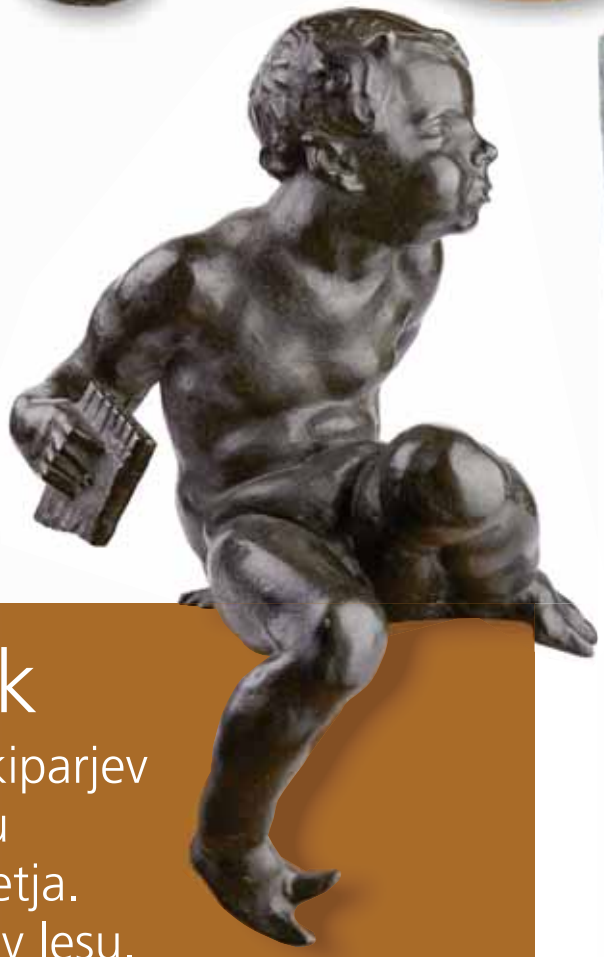

Ivan Napotnik

- Eden pomembnejših kiparjev v slovenskem prostoru prve polovice 20. stoletja.
- Mojster male plastike v lesu.
- Šoštanjski rojak.